

a plaga orientali usque ad plagam occidentalem, A Zabulon una.
 Et super terminum Zabulon,
 a plaga orientali usque ad plagam maris, Gad una.
 Et super terminum Gad, ad plagam austri in meridie :
 et erit finis de Thamar usque ad aquas contradictionis Cades,
 hæreditas contra mare magnum.
 Hæc est terra, quam mittetis (*Al. metiemini*) in sortem tribubus Israel :
 et hæ partitiones earum, ait Dominus Deus.
 Et hi (*Al. tacet hi*) egressus civitatis :
 A plaga septentrionali quingentos et quatuor millia mensuris.
 Et portæ civitatis in nominibus (*Al. ex hominibus*) tribuum Israel,
 portæ tres a septentrione,
 porta Ruben una
 porta Juda una,

porta Levi una.
 Et ad plagam orientalem, quingentos et quatuor millia :
 et portæ tres,
 porta Joseph una,
 porta Benjamin una,
 porta Dan una.
 Et ad plagam meridianam, quingentos et quatuor millia metieris :
 et portæ tres,
 porta Simeonis una,
 porta Issachar una,
 porta Zabulon una.
 Et ad plagam occidentalem, quingentos et quatuor millia, et portæ eorum tres,
 porta Gad una,
 porta Aser una,
 porta Nephthali una.
 Per circuitum, decem et octo millia :
 B et nomen civitatis ex illa die, Dominus ibidem.

Explicit liber Ezechielis prophetæ.

PRÆFATIO S. HIERONYMI IN DUODECIM PROPHETAS.

Non idem ordo est duodecim prophetarum apud Hebræos, qui et (*Al. est apud nos*¹. Unde secundum id quod ibi legitur, hic quoque dispositi sunt. Osee commaticus est, et quasi per sententias loquens. Joel planus in principiis : in fine obscurior. Et usque ad Malachiam, habent singuli proprietates suas² : quem Esdras scribam, legisque doctorem C Hebræi autumant. Et quia longum est nunc de om-

nibus dicere : hoc tantum vos, o Paula et Eustochium³, admonitas volo, unum librum esse duodecim prophetarum : et Osee σύγχρονον Isaïæ : Malachiam vero Aggæi et Zachariæ fuisse temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo, sub illis eos regibus prophetasse, sub quibus et hi qui ante eos habent titulos, prophetaverunt.

¹ Scilicet in Græcis exemplaribus, ad quorum erat exacta regulam vulgata Latina interpretatio, secundus est Amos, tertius Michæas, quartus Joel, quintus Abdias, sextus Jonas : in reliquis percensendis cum Hebræo faciunt. Vide præfationem Commentar. in Joelem.

² Hæc verba, *Habent singuli proprietates suas*, luxata videntur nobis, et postponenda ad periodi finem verbo *autumant*. Certe concinnior multo et magis erit perspicuus sensus.

³ Palatin. ms. *vos admonitas scire volo*, etc.

INCIPIT

LIBER OSEE PROPHETÆ.

(*Cap. I.*) Verbum Domini¹, quod factum est ad D Osee filium Beerî,
 in diebus Osîæ, Joathan, Achaz, Ezechîæ regum
 Juda, et in diebus Jeroboam filii Joas regis
 Israel. Principium loquendi Domino in Osee;

Et dixit Dominus ad Osee :
 Vade, sume tibi uxorem fornicationum, et fac tibi
 filios fornicationum :
 Quia fornicans fornicabitur terra a Domino.
 Et abiit, et accepit Gomer filiam Debelaim ;

¹ Invenit Martian. in utroque exemplari Canonis Hebraicæ veritatis sequentem adnotationem : « Duplex est apud Hebræos de his quatuor versibus, qui a capite prænotati sunt, sententia. Plerique enim dicunt, quod ab Ezdra scriba in omnibus prophetis sic fuerit titulatum, ut præscripto cujusque nomine, prophetia, cujus sit, sequens noscatur. Ipse autem est Ezdras, qui ultimus prophetarum scribitur Malachiæ nomine. Alii vero dicunt quod ab ipsis prophetis per Spiritum sanctum, ut cætera sunt conscripta. » Atque hanc quidem sententiam re-

centiores multi docti viri amplexati sunt, his præcipue argumentis : quod tandiu sub his regibus prophetasse Oseam minime probari possit : deinde quod sub regum Juda nominibus, sub quorum dominatione ipse non fuit, haud credibile sit illum suas prophetias inscripsisse : denique quod quatuor isti versiculi facile totius operis duodecim prophetarum lemma videantur : quod vero sequitur, *Principium loquendi*, proprie sit peculiaris Osee prophetiæ initium. Adito, si lubet criticos sacros.

et concepit, et peperit ei filium.
 Et dixit Dominus ad eum :
 Voca nomen ejus Jezrael :
 quoniam adhuc modicum.
 et visitabo sanguinem Jezrael super domum Jeu,
 et quiescere faciam regnum domus Israel¹.
 Et in die illa conteram arcum Israel in valle
 Jezrael.
 Et concepit adhuc, et peperit filiam.
 Et dixit ei :
 Voca nomen ejus; Absque misericordia :
 quia non addam ultra misereri domui Israel,
 sed oblivione obliviscar eorum.
 Et domui Juda miserebor,
 et salvabo eos in Domino Deo suo :
 Et non salvabo eos in arou, et gladio,
 et in bello, et in equis, et in equitibus.
 Et ablactavit eam, quæ erat absque misericordia,
 Et concepit et peperit filium.
 Et dixit :
 Voca nomen ejus, Non populus meus :
 quia vos non populus meus,
 et ego non ero vester.
 Et erit numerus filiorum Israel quasi arena maris,
 quæ sine mensura est,
 et non numerabitur.
 Et erit in loco ubi dicetur eis, Non populus meus
 vos :
 dicetur eis : Filii Dei viventis.
 Et congregabuntur filii Juda, et filii Israel pariter :
 et ponent sibimet caput unum, et ascendent de
 terra :
 quia magnus dies Jezrael.
 (Cap. II.) Dicite fratribus vestris : Populus meus :
 et sorori vestræ : Misericordiam consecuta.
 Judicate matrem vestram, judicate :
 quoniam ipsa non uxor mea, et ego non vir
 ejus.
 Auferat fornicationes suas a facie sua,
 et adulteria sua de medio uberum suorum.
 Ne forte exspoliam eam nudam,
 et statuam eam secundum diem nativitatis suæ :
 Et ponam eam quasi solitudinem,
 et statuam eam velut terram inviam,
 et interficiam eam in siti.
 Et filiorum illius non miserebor :
 quoniam filii fornicationum sunt.
 Quia fornicata est mater eorum,
 confusa est quæ concepit eos :
 Quia dixit : Vadam post amatores meos,
 qui dant panes mihi, et aquas meas,
 lanam meam, et linum meum,
 oleum meum, et potum meum.
 Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis,
 et sepiam eam maceria,
 et semitas suas non inveniet.
 Et sequetur amatores suos, et non apprehendet
 eos,
 et quæret eos, et non inveniet,
 et dicet :
 Vadam, et revertar ad virum meum priorem :
 quia bene mihi erat tunc magis quam nunc.
 Et hæc nescivit, quia ego dedi ei frumentum et
 vinum et oleum, et argentum multiplicavi ei, et
 aurum, quæ fecerunt Baal.
 Idcirco convertar (Al. revertar),
 et sumam frumentum meum in tempore suo, et

¹ Canon San-German., de domo Israel. MART.

² Eo modo legit Canon San-Germanensis castigatus : alii mss. habent femininum, eam in saltum et comedat eam, etc. MART.

³ Pro Baali legimus in omnibus mss. Baalim; quod exscriptores ita depravarunt propter imperitiam linguæ Hebraicæ. Baali enim interpretatur dominus meus, seu, vjr meus : id est habens me : Baalim vero nomen est dæmoniorum. MART.

A vinum meum in tempore suo,
 et liberabo lanam meam et linum meum, quæ
 operiebant ignominiam ejus,
 Et nunc revelabo stultitiam ejus in oculis amato-
 rum ejus :
 et vir non eruet eam de manu mea :
 Et cessare faciam omne gaudium ejus,
 solemnitatem ejus, neomeniam ejus, sabbatum
 ejus,
 et omnia festa tempora ejus.
 Et corrumpam vineam ejus, et ficum ejus :
 de quibus dixit : Mercedes hæc meæ sunt,
 quas dederunt mihi amatores mei :
 Et ponam ea (Al. eam) in saltum²,
 et comedet illa (Al. eam) bestia agri.
 Et visitabo super eam dies Baalim, quibus ascen-
 debat incensum.
 et ornabatur inaure sua, et monili suo,
 et ibat post amatores suos, et mei obliviecebatur,
 dicit Dominus :
 B Propter hoc, ecce ego lactabo eam, et ducam eam
 in solitudinem :
 et loquar ad cor ejus.
 Et dabo ei vinitores ejus ex eodem loco,
 et vallem Achor ad aperiendam spem,
 Et canet ibi juxta dies juventutis suæ,
 et juxta dies ascensionis suæ de terra Ægypti.
 Et erit in die illa, ait Dominus :
 vocavit me : Vir meus :
 et non vocabit me ultra, Baali³.
 Et auferam nomina Baalim de ore ejus,
 et non recordabitur ultra nominis eorum.
 Et percutiam eis fœdus in die illa,
 cum bestia agri, et cum volucre cœli,
 et cum reptili terræ :
 Et arcum, et gladium, et bellum conteram de terra,
 et dormire eos faciam fiducialiter.
 Et sponsabo te mihi in sempiternum :
 C et sponsabo te mihi in justitiam, et iudicio,
 et in misericordia, et miserationibus :
 Et sponsabo te mihi in fide :
 et scies quia ego Dominus.
 Et erit in die illa :
 Exaudiam, dicit Dominus, exaudiam cœlos,
 et illi exaudient terram.
 Et terra exaudiet triticum, et vinum, et oleum :
 hæc exaudient Jezrael.
 Et seminabo eam mihi in terra,
 et miserebor ejus, quæ fuit absque misericor-
 dia.
 Et dicam non populo meo : Populus meus es tu :
 et ipse dicet : Deus meus es tu :
 (Cap. III.) Et dixit Dominus ad me :
 Adhuc vade, et dilige mulierem dilectam amico et
 adulteram :
 sicut diligit Dominus filios Israel,
 et ipsi respiciunt ad deos alienos, et diligunt vi-
 nacia uvarum,
 D Et fodi eam mihi quindecim argenteis,
 et coro hordei, et dimidio coro hordei.
 Et dixi ad eam :
 Dies multos exspectabis me :
 non fornicaberis, et non eris viro :
 sed et ego exspectabo te.
 Quia dies multos sedebunt filii Israel sine rege, et
 sine principe.
 et sine sacrificio, et sine altari⁴,

⁴ Sane perquam erudite Hieronymus in suo legit Hebraico exemplari מִדְּבָרָה pro ea, quæ nunc obtinet, simillima atque earumdem penem litterarum voce מִדְּבָרָה. Nempe illa altare significat, quo ut et reliquis veræ religionis instrumentis diu multumque Hebræos carituros, ad prophetæ mentem, totiusque contextum prophetiæ dicitur : altera, sive מִדְּבָרָה sonat statuam, quo vocabulo notatur idololatriæ exercitium : neque porro credere par est,

et sine ophod, et sine theraphim.
 Et post hæc revertentur filii Israel, et quærent Dominum Deum suum, David regem suum :
 et pavebunt ad Dominum, et ad bonum ejus, in novissimo dierum.
 (Cap. IV.) Audite verbum Domini, filii Israel, quia iudicium Domino cum habitatoribus terræ ; Non est enim veritas, et non est misericordia, et non est scientia Dei in terra.
 Maledictum, et mendacium, et homicidium, et furtum, et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit.
 Propter hoc lugebit terra.
 et infirmabitur omnis qui habitat in ea, in bestia agri, et in volucre cœli : sed et pisces maris congregabuntur.
 Veruntamen unusquisque non iudicet : et non arguatur vir :
 Populus enim tuus, sicut hi, qui contradicunt sacerdoti.
 Etiam propheta tecum :
 Et corruet hodie, et corruet etiam propheta tecum : nocte tacere feci matrem tuam.
 Conticuit populus meus, eo quod non habuerit scientiam :
 Quia tu scientiam repulisti, repellam te (Al. add. et ego), ne sacerdotio fungaris mihi :
 Et oblita es legis Dei tui, obliviscar filiorum tuorum et ego.
 Secundum multitudinem eorum, sic peccaverunt mihi : gloriam eorum ignominiam commutabo.
 Peccata populi mei comedent, et ad iniquitatem eorum sublevabunt animas eorum.
 Et erit sicut populus, sic sacerdos :
 Et visitabo super eum viam ejus, et cogitationes ejus reddam ei,
 Et comedent, et non saturabuntur :
 Fornicati sunt, et non cessaverunt : quoniam Dominum dereliquerunt in non custodiendo.
 Fornicatio, et vinum, et ebrietas aufert cor.
 Populus meus in ligno suo interrogavit, et baculus ejus annuntiavit ei :
 Spiritus enim fornicationum decepit eos, et fornicati sunt a Deo suo.
 Super capita montium sacrificabant, et super colles accendebant thymiama :
 Subtus quercum, et populum, et terebinthum, quia bona erat umbra ejus :
 Ideo fornicabuntur filie vestrae, et sponsæ vestrae adulteræ erunt.
 Non visitabo super filias vestras cum fuerint fornicatæ, et super sponsas vestras cum adulteraverint.
 Quoniam ipsi cum meretricibus versabantur, et cum effeminatis sacrificabant, et populus non intelligens vapulabit.

falsorum numinum desuetudinem, quasi gravissimum quoddam calamitatis genus, prophetam populo minitari. Cæterum et LXX ante Hieronymum eodem atque ille modo legerant cum vertunt θυσιαστηριου.

² Aliquot mss. retinent ex LXX *omnium vestrum*, pro *omnium eorum*. MART.

³ Hic posuerunt exscriptores librorum non quod inveniebant, sed quod intelligebant. In Canone Carcassonensi scriptum est : *Nunc devorabit eos Memphis cum patribus suis*. In nostro San-Germanensi, *mensis cum participibus suis*. Colbertinus Aniciensis codex legit, *mensis cum patribus suis* : noster num. 16 *mensis cum patribus suis*. Regius omnino purus

A Si fornicaris tu, Israel, non delinquat saltem Juda ;
 Et nolite ingredi in Calgala, et ne ascenderitis in Beth-Aven, neque juraveritis : Vivit Dominus.
 Quoniam sicut vacca lasciviens declinavit Israel ; nunc pascet ees Dominus, quasi agnum in latitudine.
 Particeps idolorum Ephraim, dimitte eum.
 Separatum est convivium eorum, fornicatione fornicati sunt : dilexerunt afferre ignominiam protectores ejus.
 Ligavit eam spiritus in (Al. cum) alis suis, et confundentur a sacrificiis suis.
 (Cap. V.) Audite hoc, sacerdotes : et attendite, domus Israel, et domus regis (Al. add. auribus) auscultate :
 Quia vobis iudicium est,
 B quoniam laqueus facti estis speculationi, et rete expansum super Thabor.
 Et victimas declinastis in profundum : et ego eruditor omnium eorum ¹ (Al. vestrum).
 Ego scio Ephraim, et Israel non est absconditus a me :
 Quia nunc fornicatus est Ephraim, contaminatus est Israel.
 Non dabunt cogitationes suas, ut revertantur ad Deum suum :
 quia spiritus fornicationum in medio eorum, et Dominum non cognoverunt.
 Et respondebit arrogantia Israel in facie ejus : et Israel et Ephraim ruent in iniquitate sua, ruet etiam Juda cum eis.
 In gregibus suis, et in armentis suis vadent ad quærendum Dominum, et non invenient : ablati sunt ab eis.
 C In Dominum prævaricati sunt, quia filios alienos genuerunt : nunc devorabit eos mensis cum partibus suis¹.
 Clangite buccina in Gabaa, tuba in Raama :
 Ululate in Beth-Aven, post tergum tuum, Benjamin.
 Ephraim in desolatione erit in die correptionis : in tribubus Israel ostendi fidem.
 Facti sunt principes Juda quasi assumentes terminum :
 super eos effundam quasi aquam iram meam.
 Calumniam patiens est Ephraim, fractus iudicio : quoniam cœpit abire post sordem.
 Et ego quasi tineam Ephraim : et quasi putredo domui Juda.
 Et vidit Ephraim languorem suum, et Juda vinculum suum :
 Et abiit Ephraim ad Assur, et misit ad regem ultorem :
 D Et ipse non poterit sanare vos, nec solvere poterit a vobis vinculum.
 Quoniam ego quasi læna Ephraim, et quasi catulus leonis domui Juda :

est. MART.

— Palatinus, ut et alius apud Martian. mss. ; *mensis*, vitiose tamen. Quod vero miratur S. Pater in Comment. cur LXX *rubiginem transtulerint*, id est, קטטסיה quæ *Hhasil* חסיל Hebraice appellatur : factum ego opinor ea de causa, quod mediam litteram vocis קטט, pro ל, quæ parum ab ea differt, acceperint, ac porro tertiam ט pro א : legerintque חסיל, quod *rubiginem*, sive *æruginem* sonat, ut Ezechiel xxvii, 6) atque alibi ipsimet interpretantur. Econtrario vox חסיל pro קטט legi atque haberi omnino non potuit.

o capiam, et vadam :
 a; et non est qui eruat.
 revertar ad locum meum :
 : deficiatis,
 eratis faciem meam.
 I.) In tribulatione sua mane consurgent ad
 :
 et revertamur ad Dominum :
 se cepit, et sanabit nos :
 tiet, et curabit nos.
 bit nos post duos dies :
 tertia suscitabit nos,
 omus in conspectu ejus ;
 ,
 murque ut cognoscamus Dominum :
 iluculum præparatus est egressus ejus,
 iet quasi imber nobis temporaneus, et se-
 nus terræ.
 iam tibi, Ephraim ?
 faciam tibi, Juda ?
 ordia vestra quasi nubes matutina,
 asi ros mane pertransiens,
 hoc dolavi in prophetis,
 t eos in verbis oris mei :
 icia tua quasi lux egredientur.
 ericordiam voluit (*Al.* volo), et non sacri-
 im :
 ontiam Dei, plusquam holocausta.
 tem sicut Adam transgressi sunt pactum,
 aricati sunt in me.
 civitas operantium idolum,
 ontata sanguine.
 i fauces virorum latronum, particeps sacer-
 im,
 interficientium pergentes de Sichem :
 celus operati sunt.
 o Israel vidi horrendum :
 rnicationes Ephraim :
 minatus est Israel.
 uda pone (h. ponet⁴) messem tibi,
 onvertero captivitatem populi mei.
 II.) Cum sanare vellem Israel,
 ta est iniquitas Ephraim, et malitia Sama-
 uia operati sunt mendacium :
 gressus est spolians,
 culus foris.
 orle dicant in cordibus suis, omnem mali-
 eorum me recordatum :
 circumdederunt eos adinventiones suæ,
 i facie mea factæ (h. facti) sunt.
 titia sua lætificaverunt regem :
 mendaciis suis principes.
 adulterantes, quasi clibanus succensus a
 uente :
 t paululum civitas a commixtione fermenti,
 fermentaretur totum.
 regis nostri cœperunt principes furere a vino
 dit manum suam cum illusoribus.
 plicuerunt quasi clibanum cor suum, cum
 diaretur eis :
 octe dormivit coquens eos,
 ipse succensus quasi ignis flammæ.
 calefacti sunt quasi clibanus,
 voraverunt iudices suos :
 reges eorum occiderunt :
 st qui clamet in eis ad me.
 a in populis ipse commiscebatur :

itur vero hic auctor hujus et subsequentis
 quæ duo ex San-Germanensi ms. protulit
 æus; quippe cum luculentissime sit in He-
 r⁷, pone.
 ecto dies restituimus pro die, quod Martian.
 fragantibus libris omnibus, et recto sensu.
 oodex, in eis, sed corrupte, ut ex commen-
 ieronymianis certum exstat. MART.

A Ephraim factus est subcinericius panis, qui non
 reversatur.
 Comederunt alieni robur ejus, et ipse nescivit :
 sed et cani effusi sunt in eo, et ipse ignoravit.
 Et humiliabitur superbia Israel in facie ejus :
 nec reversi sunt ad Dominum Deum suum,
 et non quæsierunt eum in omnibus his.
 factus est Ephraim quasi columba seducta non
 habens cor :
 Ægyptum invocabant,
 ad Assyrios abierunt.
 et cum profecti fuerint, expandam super eos rete
 meum :
 quasi volucrem cœli detraham eos,
 cædam eos secundum auditionem cœtus eorum.
 Væ eis, quoniam recesserunt a me :
 vastabuntur, quia prævaricati sunt in me :
 et ego redemi eos :
 et ipsi locuti sunt contra me mendacia.
 B Et non clamaverunt ad me in corde suo,
 sed ululabant in cubilibus suis :
 super triticum et vinum ruminabant, recesserunt
 a me.
 Et ego erudivi eos, et confortavi brachia eorum :
 et in me cogitaverunt malitiam.
 Reversi sunt, ut essent absque jugo :
 facti sunt quasi arcus dolosus :
 Cadent in gladio principes eorum, a furore linguæ
 suæ.
 Ista subsannatio eorum in terra Ægypti.
 (Cap. VIII.) In gutture tuo fit tuba quasi aquila
 super domum Domini :
 pro eo quod transgressi sunt fœdus meum,
 et legem meam prævaricati sunt.
 Me invocabunt :
 Deus meus, cognovimus te, Israel.
 Projecit Israel bonum,
 inimicus persequetur eum.
 C Ipsi regnaverunt, et non ex me :
 principes extiterunt, et non cognovi :
 Argentum suum et aurum suum fecerunt sibi idola
 ut interirent :
 Projectus est vitulus tuus Samaria,
 iratus est furor meus in eos⁴,
 Usquequo non poterunt emundari ?
 Quia ex Israel et ipse est :
 artifex fecit illum, et non est Deus :
 quoniam in aranearum telas erit vitulus Sarrariæ
 Quia ventum seminabunt, et turbinem metent :
 culmus stans : non est in eo germen, non faciet
 farinam.
 Quod si et fecerit alieni comedent eam.
 Devoratus est Israel :
 nunc factus est in nationibus quasi vas immun-
 dum.
 Quia ipsi accenderunt ad Assur,
 onager solitarius sibi :
 Ephraim munera dederunt amatoribus.
 D Sed et cum mercede conduxerint (*Al.* conduxerunt)
 nationes, nunc congregabo eos :
 et quiescent paulisper ab onere regis, et princi-
 pum.
 Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum,
 factæ sunt ei aræ in delictum.
 Scribam ei multiplices leges meas,
 quæ velut alienæ computatæ (*Al.* putatæ) sunt.
 Hostias afferent⁴,

⁴ Aliter plures mss., ibi legunt: *Hostius affer,*
affer; immolabunt carnes, etc. Quam interpretationem
 ex Hebræo הַבְּרִי, sine punctis vocalibus sumpto,
 derivari nihil vetat. Porro lectionem hujusmodi præ-
 ferunt canon San-Germanensis, codex Corbeiensis
 n. 3, 8. German. n. 2 et 10. et Colbertinus Ancien-
 sis prima manu. Alii legunt ut nos posuimus. MART.

immolabunt carnes, et comedent :
 Dominus non suscipiet eas.
 Nunc recordabitur iniquitatis eorum, et visitabit
 peccata eorum :
 ipsi ad Ægyptum convertentur.
 Et oblitus est Israel factoris sui, ædificavit de-
 lubra :
 et Judas multiplicavit urbes munitas :
 Et mittam ignem in civitates ejus,
 et devorabit ædes illius,
 (Cap. IX.) Noli lætari, Israel noli exultare sicut
 populi :
 quia fornicatus es a Deo tuo.
 dilexisti mercedem super omnes areas tritici :
 Area et torcular non pascet eos,
 et vinum mentietur eis.
 Non habitabunt in terra Domini :
 reversus est Ephraim in Ægyptum,
 et in Assyriis pollutum comedit.
 Non libabunt Domino vinum, et non placebunt ei :
 sacrificia eorum, quasi panis lugentium.
 Omnes qui comedent (Al. comedunt) eum, contami-
 nabuntur :
 Quia panis eorum animæ ipsorum,
 non intrabit (Al. intrabunt) in domum Domini.
 Quid facietis in die solemnium,
 in die festivitatis Domini ?
 Ecce enim profecti sunt a vastitate :
 Ægyptus congregabit eos,
 Memphis sepeliet eos :
 Desiderabile argentum eorum urtica hæreditabit.
 lappa in tabernaculis eorum.
 Venerunt dies visitationis, venerunt dies retribu-
 tionis :
 scitote Israel stultum prophetam, insanum virum
 spiritualem,
 propter multitudinem iniquitatis tuæ, et multitu-
 dinem amentię.
 Speculator Ephraim cum Deo meo :
 propheta laqueus ruinæ factus est (Al. tacet factus
 est) super omnes vias ejus.
 insania in domo Dei ejus.
 Profunde peccaverunt, sicut in diebus Gabaa :
 recordabitur iniquitatis eorum, et visitabit pec-
 cata eorum.
 Quasi uvas in deserto inveni Israel :
 quasi prima poma ficulnæ in cacumine ejus, vidi
 patres eorum :
 Ipsi autem intraverunt ad Beel-Phegor, et abalie-
 nati sunt in confusionem,
 et facti sunt abominabiles sicut ea quæ dilexerunt
 Ephraim quasi avis avolavit,
 gloria eorum a partu, et ab utero, et a conceptu.
 Quod si et enutrierint filios suos,
 absque liberis eos faciam in hominibus :
 sed et væ eis, eum recessero ab eis :
 Ephraim, ut vidi, Tyrus erat fundata in pulchritu-
 dine :
 et Ephraim educet ad interfectorem filios suos.
 Da eis, Domine,
 Quid dabis eis ?
 Da eis vulvam sine liberis ¹,
 et ubera arentia.
 Omnes nequitie eorum in Galgal,
 quia ibi exosos habui eos :

¹ Exemplaria canonis duplicem ejusdem Hebrææ
 vocis Latinam habent interpretationem. *Da eis vul-
 vam sterilem sine liberis*, etc. Sterilis enim vulva,
 et vulva sine liberis sunt synonyma. MART.

— Perperam aliquot penes Martian. ms. interse-
 runt *sterilem*, glossema subsequentis interpretationis
sine liberis, quam unice refert Hebræa vox, כַּשְׂכִּיר.

² Canon San-Germanensis addit nomen *Hierobaal* :
*sicut vastatus est Salmana a domo ejus Hierobaal, qui
 judicavit Baal*, etc. Quod e libro tertio Commenta-

A Propter malitiam adinventionum eorum, de domo
 mea ejiciam eos :
 non addam, ut diligam eos.
 omnes principes eorum recedentes.
 Percussus est Ephraim,
 radix eorum exsiccata est :
 fructum nequaquam facient.
 Quod et si genuerint,
 interficiam amantissima uteri eorum.
 Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum
 et erunt vagi in nationibus.
 (Cap. X.) Vitis frondosa Israel,
 fructus adæquatus est ei :
 Secundum multitudinem fructus sui multiplicavit
 altaria,
 juxta ubertatem terræ suæ exuberavit simulacris.
 Divisum est cor eorum, nunc interibunt,
 ipse confringet simulacra eorum, depopulabitur
 aras eorum.
 B Quia nunc dicent : Non est rex nobis :
 non enim timemus Dominum :
 et rex quid faciet nobis ?
 Loquimini verba visionis inutilis, et ferietis sædas :
 et germinabit quasi amaritudo judicium super sul-
 cos agri.
 Vaccas Beth-Aven coluerunt habitatores Samariæ :
 quia luxit super eum populus ejus,
 et æditui ejus super eum exultaverunt in gloria
 ejus,
 quia migravit ab eo.
 Siquidem et ipse in Assur delatus est, munus regi
 ultori :
 confusio Ephraim capiet,
 et confundetur Israel in voluntate sua.
 Transire fecit Samaria regem suum
 quasi spumam super faciem aquæ.
 Et disperdentur excelea idoli, peccatum Israel :
 lappa et tribulus ascendet super aras eorum :
 C Et dicent montibus : Operite nos ;
 et collibus : Cadite super nos.
 Et diebus Gabaa, peccavit Israel, ibi steterunt :
 non comprehendet eos in Gabaa prælium super
 filios iniquitatis,
 Juxta desiderium meum corripiam eos :
 congregabuntur super eos populi,
 cum corripientur propter (Al. super) duas iniqui-
 tates suas,
 Ephraim vitula docta diligere tritiram,
 et ego transivi super pulchritudinem colli ejus :
 Ascendam super Ephraim,
 arabit Judas.
 contringet sibi sulcos Jacob.
 Seminate vobis in justitia,
 et metite in ore misericordiæ
 innovate vobis novale :
 Tempus autem requirendi Dominum,
 cum venerit qui docebit vos justitiam.
 D Arastis impietatem,
 iniquitatem messuistis.
 Comedistis frugem mendacii :
 quia confusus es in viis tuis,
 in multitudinem fortium tuorum.
 Consurget tumultus in populo tuo,
 et omnes multitudines tuæ vastabuntur,
 Sicut vastatus est Salmana a domo ejus ¹,

riorum Hieronymi in Osee mutuari potuit, quia ibi
 legimus : *Et vastatus est, ut in Hebræo continetur
 ab ARBEL, id ipsum significante quod et Jerobaal, sed,
 breviori disertiorique sermone.* MART.

— Pro verbis *ejus qui judicavit Baal*, tantum est
 in Heb. אַרְבַּל : in Græco τῶν LXX tantum Ἰεροβαὰλ
 quod nomen Græci itidem eum Hebraica etymologia
 exponunt, *qui judicavit Baal*, ut videre est in ipso
 Hieronymiano *Nominum* libro. Videtur adeo ex ejus
 Versionis lectione, et pervulgata nominis significata

qui judicavit Baal in die prælii,
matre super filios allisa.
Sic fecit vobis Beth-El.
a facie malitiæ nequitiarum vestrarum.
(Cap. XI.) Sicuti mane transit,
pertransiit rex Israel.
Quia puer Israel, et dilexi eum :
et ex Ægypto vocavi filium meum.
Vocaverunt eos,
sic abierunt a facie eorum :
Baalim immolabant,
et simulacris sacrificabant.
Et ego quasi nutritius Ephraim,
portabam eos in brachiis meis :
et nescierunt quod curarem eos.
In funiculis Adam traham eos,
in vinculis charitatis :
Et ero eis quasi exaltans jugum super maxillas eo-
rum :
et declinavi ad eum, ut vesceretur.
Non revertetur in terram Ægypti,
et Assur ipse est rex ejus :
quoniam noluerunt converti.
Cepit gladius in civitatibus ejus,
et consumet electos ejus,
et comedet capita eorum.
Et populus meus pendebit ad reditum meum :
jugum autem imponetur eis simul,
quod non auferetur.
Quomodo¹ dabo te, Ephraim ;
protegam te, Israel ?
Quomodo dabo te sicut Adama,
ponam te ut Seboim ?
Conversum est in me cor meum,
pariter conturbata est pœnitudo mea.
Non faciam furorem iræ meæ :
non convertar ut disperdam Ephraim :
Quoniam Deus ego,
et non homo :
In medio tui sanctus,
et non ingrediar civitatem.
Post Dominum ambulabunt,
quasi leo rugiet ;
Quia ipse rugiet,
et formidabunt filii maris.
Et avolabunt quasi avis ex Ægypto,
et quasi columba de terra Assyriorum :
et collocabo eos in domibus suis, dicit Dominus.
Circumdedit me in negatione (Al. add. sua)
Ephraim,
et in dolo domus Israel :
Judas autem testis descendit cum Deo,
et cum sanctis fidelis.

Latinum Interpretem hic reddidisse, *ejus qui judicavit Baal* ; quanquam Martianus unum laudat codicem San-Germanensem, qui pressius adhuc Græco habet, *domo Jerobaal*. Et hoc quidem cognomentum Gedeonis fuit Judicum lib. vi, v. 32, quam et alludi historiam a propheta, Interpretes plerique omnes post Hieronymum sentiunt. Movet me vero tanta Hebræi nominis ארבעל differentia a Græcorum lectione ארבעל. Cæterum pro *judicavit*, constanter Hieronymus in Commentario legit, exponitque *vindica- vit*.

¹ Locus insigniter depravatus in mss. codicibus. Canon San-Germanensis hoc modo egit : *Quomodo dabo te, Ephraim ; expugnabo te, Israel ?* Exemplar vero Carcassonensis Ecclesiæ : *Quomodo dabo te, Ephraim ; expugnabo, protegam Israel ?* Colbertinus codex Aniciensis habebat verbum *expugnabo*, quod manus posterior erasit uti factum conspicitur in vetustissimo San Germanensi, n. 3 Unde ambo nunc legunt ut nos posuimus ipsum Hieronymum secuti quia lib. III Commentariorum in Osee hanc ipsemet suam

A (Cap. XII.) Ephraim pascit ventum,
et sequitur æstum :
tota die mendacium et vastitatem multiplicat :
Et fœdus cum Assyriis iniit.
et oleum in Ægyptum ferebat.
Judicium ergo Domini cum Juda,
et visitatio super Jacob
Juxta vias ejus,
et juxta adinventiones ejus reddet ei.
In utero supplantavit fratrem suum :
et in fortitudine sua directus est cum angelo.
Et invaluit ad angelum,
et confortatus est :
Flevit,
et rogavit eum :
In Beth-El invenit eum,
et ibi locutus est nobiscum,
Et Dominus Deus exercituum,
Dominus memoriale ejus,
B Et tu ad Deum tuum converteris :
misericordiam et judicium custodi,
et spera in Deo tuo semper :
Chanaam, in manu ejus statera dolosa,
calumniam dilexit.
Et dixit Ephraim :
Verum tamen dives effectus sum,
inveni idolum mihi :
Omnes labores mei
non invenient mihi iniquitatem, quam peccavi.
Et ego Dominus Deus tuus (Al. add. eduxi) ex terra
Ægypti,
adhuc sedere te faciam in tabernaculis,
sicut in diebus festivitatis.
Et locutus sum super prophetas,
et ego visionem multiplicavi,
et in manu prophetarum assimilatus sum.
Si Galaad idolum,
tamen (Al. ergo) frustra erant in Galgal bobus
immolantes :
C nam et altaria eorum quasi acervi super fulcos
agri.
Fugit Jacob in regionem Syriæ.
et servivit Israel in uxore,
et in uxore servavit.
In propheta autem eduxit Dominus Israel de
Ægypto :
et in propheta servatus est.
Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritu-
dinibus suis,
et sanguis ejus super eum veniet,
et opprobrium ejus restituet ei Dominus suus.
(Cap. XIII.) Loquente Ephraim,
horror invasit Israel,
et deliquit in Baal,

esse interpretationem agnoscit, quamvis eam postea non penitus comprobet : « In eo loco, inquit, ubi et nos et LXX interpretati sumus : *Protegam te Israel* in Hebraico scriptum est AMAGGENACH quod Aquila trans- tulit δπλα κυκλώσω σε, id est *scuto circumdabo te*. Quod cum in bonam partem putarem intelligi, et significare protectionem : ex editione Symmachi con- trarius nobis sensus subjicitur dicentis ἐκδώσω σε, id est *tradam te*. Ex translatione quoque Theodotionis, non prospera, sed adversa demonstrantur, ἀποπλάσω σε, quod significat, *nudabo te, et auferam a te δπλον*, hoc est, scutum quo te antea protexeram. Et hic sensus magis convenit Domino comminanti. » MART.

— Accedit fidejussor S. ipse Interpres in Com- ment., « In eo, inquit, loco, ubi et nos et LXX interpretati sumus, *protegam te, Israel*, in Hebraico scriptum est *Ammagenach*, etc. » Martian. qui et lo- cum hunc integrum laudat, *expugnabo* in aliis ms. invenerat, pro *protegam* : in aliis eidem verbo una junctum.

et mortuus est.
 Et nunc addiderunt ad peccandum,
 feceruntque sibi conflatile de argento suo
 quasi similitudinem idolorum,
 factura artificum totum est.
 His ipsi dicunt :
 Immolate homines ¹, vitulos adorantes.
 Idcirco erunt quasi nubes matutina,
 et sicut ros matutinus præteriens,
 sicut pulvis turbine raptus ex area,
 et sicut fumus de fumariorum.
 Ego autem Dominus Deus tuus (*Al. add. qui eduxi*
te) ex terra Ægypti :
 et Deum absque me nescies,
 et salvator non est præter me.
 Ego cognovi te in deserto,
 in terra solitudinis.
 Juxta pascua sua adimpleti sunt,
 et saturati sunt :
 Et levaverunt cor suum.
 et obliti sunt mei.
 Et ero eis quasi læna,
 sicut pardus in via Assyriorum.
 Occurram eis quasi ursa raptis catulis,
 et dirumpam interiora jecoris eorum :
 Et consumam eos ibi quasi leo.
 bestia agri scindet eos.
 Perditio tua, Israel :
 tantummodo in me auxilium tuum.
 Ubi est rex tuus ?
 maxime nunc salvet te in omnibus urbibus tuis.
 et judices tui, de quibus dixisti :
 Da mihi regem, et principes.
 Dabo tibi regem in furore meo,
 et auferam in indignatione mea,
 Colligata est iniquitas Ephraim,
 absconditum peccatum ejus.
 Dolores parturientis venient ei :
 ipse filius non sapiens ;
 nunc enim non stabit in contritione filiorum.
 De manu mortis liberabo eos,
 de morte redimam eos.
 Ero mors tua, o mors ;
 ero morsus tuus, inferne :
 Consolatio abscondita est ab oculis meis.

¹ Aliter ex Hebræo vertit S. ipse Pater, ubi in
 Commentar. in cap. LVIII (vers. 5) Isaïæ, hunc Osee
 locum recitans, ut in Hebræo, inquit, scriptum est,
 Immolantes homines, vitulos adoratis. Atque ita
 quidem sonat Hebræus ad verbum זבחי אדם
 זבחי אדם ובעלי חיים quamquam alias interpretationes eum
 admittere non diffiteamur.

² In exemplaribus Canonis, in gladio pereat.

A Quia ipse inter fratres dividet :
 adducet urentem Dominus de deserto
 ascendentem.
 Et siccabit venas ejus,
 et desolabit fontem ejus,
 et ipse diripiet thesaurum omnis vasis desidera-
 bilis.
 (*Cap. XIV.*) Pereat Samaria, quoniam ad amaritu-
 dinem concitavit Deum suum :
 In gladio pereant ²,
 parvuli eorum elidantur,
 et fetæ ejus discendantur.
 Convertere, Israel, ad Dominum Deum tuum :
 quoniam corruisti in iniquitate tua.
 Tollite vobiscum verba,
 et convertimini ad Dominum :
 Dicite ei : Omnem aufer iniquitatem, accipe bo-
 num :
 et reddemus vitulos labiorum nostrorum.
B Assur non salvabit nos,
 super equum non ascendemus,
 Nec dicemus ultra : Dii nostri opera manuum no-
 strarum ;
 quia ejus, qui in te est, misereberis pupilli.
 Sanabo contritiones eorum ³,
 diligam eos spontaneæ :
 quia aversus est furor meus ab eis.
 Ero quasi ros.
 Israel germinabit quasi liliam,
 et erumpet radix ejus ut Libani.
 Ibunt rami ejus,
 et erit quasi oliva gloria ejus,
 et odor ⁴ ejus ut Libani.
 Convertentur sedentes in umbra ejus :
 vivent tritico, et germinabunt quasi vinea :
 memoriale ejus sicut vinum Libani.
 Ephraim, quid mihi ultra idola ?
 ego exaudiam,
 et dirigam eum ego ut abietem virentem :
 ex me fructus tuus tuus inventus est.
C Quis sapiens, et intelliget ista ?
 intelligens, et sciet hæc ?
 Quia rectæ viæ Domini, et justii ambulabunt in
 eis :
 prævaricatores vero corruent in eis.

MART.

² Pro eo, quod habet Hebræus textus, verbo
 בשיבתם, scilicet, conversionem eorum, videtur in
 suo legisse exemplari S. Pater בשיבתם, quod
 confractiones, sive contritiones eorum sonat.

³ Vitiose lectum a Martiano est, dolor : contra-
 dicentibus Hebræo cæterisque libris, imo et recto
 sensu.

Explicit liber Osee prophetæ.

INCIPIT

LIBER JOEL PROPHETÆ.

(*Cap. I.*) Verbum Domini, quod factum est ad Joel **D** Residuum erucæ comedit locusta,
 filium Phatuel.
 et residuum locustæ comedit bruchus,
 Audite hoc, senes,
 et residuum bruchi comedit rubigo,
 et auribus percipite, omnes habitatores terræ :
 Expergiscimini, ebrii, et flete,
 si factum est istud in diebus vestris, aut in die-
 bus patrum vestrorum ?
 Super hoc filii vestris narrate,
 et filii vestri filiis suis,
 et filii eorum generationi alteræ,
 quoniam periit ab ore vistro.
 Gens enim ascendit super terram meam, fortis et
 innumerabilis :

ejus ut dentes leonis :
 ares ejus, ut catuli leonis.
 vineam meam in desertum,
 vineam meam decorticavit :
 sicut spoliavit eam, et projecit :
 cuncti sunt rami ejus.
 Quasi virgo accincta sacco super virum pu-
 atis suæ (Al. tuæ).
 sacrificium et libatio de domo Domini :
 sicut sacerdotes ministri Domini.
 ulata est regio,
 solum :
 sicut devastatum est triticum,
 solum est vinum,
 sicut oleum :
 sicut sunt agricolæ.
 sicut erunt vitatores super frumento et hordeo,
 sicut verit messis agri.
 sicut confusa est et ficus elanguit :
 sicut granatum, et palma, et malum, et omnia
 sicut in agro aruerunt :
 sicut confusum est gaudium a filiis hominum.
 sicut vos, et plangite, sacerdotes, ululate, mi-
 stri altaris :
 sicut ministri, cubate in sacco, ministri Dei mei :
 sicut am interit de domo Dei vestri sacrificium
 sicut libatio.
 sicut vocate jejunium,
 sicut vocate cœtum,
 sicut vocate senes,
 sicut vos habitatores terræ in domum Dei vestri :
 sicut vocate ad Dominum
 sicut diei
 sicut prope est dies Domini,
 sicut quasi vastitas a potente veniet.
 sicut videt non coram oculis vestris (Al. nostris) ali-
 quæ perierunt de domo Dei nostri,
 sicut et exultatio ?
 sicut aruerunt jumenta in stercore suo,
 sicut solita sunt horrea,
 sicut vocate sunt apothecæ :
 sicut confusum est triticum.
 sicut gemuit animal,
 sicut aruerunt greges armenti ?
 sicut non est pascua eis ;
 sicut perierunt greges pecorum disperierunt.
 Domine, clamabo :
 sicut ignis comedit speciosa deserti,
 sicut flamma succendit omnia ligna regionis.
 sicut vestigium agri, quasi area sitiens imbrem,
 sicut aruerunt ad te :
 sicut non exsiccati sunt fontes aquarum,
 sicut ignis devoravit speciosa deserti.
) Canite tuba in Sion,
 sicut in monte sancto meo,
 sicut ardentur omnes habitatores terræ :
 sicut in die Domini,
 sicut prope est dies tenebrarum et caliginis,
 sicut turbis et turbinis.
 sicut mane expansum super montes populus mul-
 tus fortis :
 sicut non fuit ei non fuit a principio,
 sicut et eum non erit usque in annos generatio-
 nis et generationis.
 sicut diem ejus ignis vorans.
 sicut et eum exurens flamma :
 sicut sicut ortus voluptatis terra coram eo,
 sicut et eum solitudo deserti,
 sicut et eum est qui effugiat eum,

A Quasi aspectus equorum, aspectus eorum :
 et quasi equites sic current,
 sicut sonitus quadrigarum super capita montium
 exsurgent,
 sicut sonitus flammæ ignis devorantis stipulam,
 velut populus fortis præparatus ad prælium.
A facie ejus cruciabantur populi :
 omnes vultus redigentur in ollam.
 Sicut fortes current,
 quasi viri bellatores ascendent (Al. ascenderunt)
 murum.
 et non declinabunt a semitis suis.
 Vir (Al. Viri) In viis suis gradietur (Al. gradientur),
 Unusquisque fratrem suum non coarctabit,
 singuli in calle suo ambulabunt :
 Sed et per fenestras cadent,
 et non demolientur.
 Urbem ingredientur,
 in muro current.
B Domos conscendent,
 per fenestras intrabunt quasi fur.
A facie ejus contremuit terra, moti sunt cœli :
 sol et luna obtenebrati sunt,
 et stellæ retraxerunt splendorem suum.
 Et Dominus dedit vocem suam ante faciem exerci-
 tus sui :
 quia multa sunt nimis castra ejus,
 quia fortia et facientia verbum ejus :
 Magnus enim dies Domini, et terribilis valde:
 et quis sustinebit eum ?
 Nunc ergo dicit Dominus :
 Convertimini ad me in toto corde vestro,
 in jejunio, et in fletu, et in planctu.
 Et scindite corda vestra, et non vestimenta vestra :
 et convertimini ad Dominum Deum vestrum :
 Quia benignus et misericors est,
 patiens et multæ misericordiæ,
 et præstabilis super malitia :
C Quis scit si convertatur, et ignoscat,
 et relinquat post se benedictionem, sacrificium
 et libamen Domino Deo vestro (Al. nostro) ?
 Canite tuba in Sion,
 sanctificate jejunium.
 vocate cœtum,
 congregate populum,
 sanctificate Ecclesiam,
 coadunate senes,
 congregate parvulos, et sugentes ubera :
 Egredietur sponsus de cubili suo,
 et sponsa de thalamo suo,
 Inter vestibulum et altare plorabunt sacerdotes
 ministri Domini,
 et dicent :
 Parce, Domine, parce (Al. tacet parce) populo
 tuo :
 et ne des hereditatem tuam in opprobrium,
 ut dominantur eis nationes.
D Quare dicunt in populis :
 Ubi est Deus eorum ?
 Zelatus est Dominus terram suam,
 et peperit populo suo :
 Et respondit Dominus,
 et dixit populo suo :
 Ecce ego mittam vobis frumentum, et vinum, et
 oleum,
 et replebimini eo :
 Et non dabo vos ultra opprobrium in gentibus.
 Et eum, qui ab aquilone est procul faciam a vobis :
 et expellam eum in terram inviam et desertam :

latini mss. quibus in Commentariis recogno-
 usi sumus, in textu præferunt, et multus
 verba et deprecabilis. Martianus quoque in
 grege ms. deprecabilis, loco præstabilis in-
 lebræ vox מַתְּנֵי proprie pœnitentem sonat.
 exemplari Canonis Hebr. verit. nostro San-

Germanensi legitur in textu, præstabilis, et in
 margine pro variante lectione, deprecabilis. At in
 contextu Canonis Carcassonensis legitur depreca-
 bilis, absque ulla variante lectione marginali.
 MART.

faciem ejus contra mare orientale.
 et extremum ejus contra mare novissimum :
 Et ascendet fetor ejus,
 et ascendet putredo ejus quia (Al. qui) superbe
 egit.
 Noli timere, terra,
 exsulta, et lætare :
 quoniam magnificavit Dominus, ut faceret.
 Nolite timere, animalia regionis :
 quia germinaverunt speciosa deserti.
 quia lignum attulit fructum suum,
 ficus et vinea dederunt virtutem suam.
 Et, filii Sion, exultate, et lætamini in Domino Deo
 vestro :
 quia dedit vobis doctorem justitiæ,
 et descendere faciet ad vos imbrem matutinum et
 serotinum, sicut (Al. tacet sicut) in principio.
 Et implebuntur aræ frumento.
 et redundabunt torcularia vino et oleo.
 Et reddam vobis annos,
 quos comedit locusta, bruchus, et rubigo, et
 eruca :
 fortitudo mea magna, quam misi in vos.
 Et comedetis vescentes et saturabimini :
 et laudabitis nomen Domini (Al. tacet Domini) Dei
 vestri, qui fecit vobiscum (Al. nobiscum) mira-
 bilia :
 et non confundetur populus meus in sempiter-
 num.
 Et scietis quia in medio Israel ego sum :
 et ego Dominus Deus vester, et non est amplius :
 et non confundetur populus meus in æternum.
 Et erit post hæc :
 effundam spiritum meum super omnem carnem.
 Et prophetabunt filii vestri, et filiæ vestræ :
 senes vestri somnia somniabunt,
 et juvenes vestri visiones videbunt.
 Sed et super servos meos et super ancillas¹
 in diebus illis effundam spiritum meum.
 Et dabo prodigia in cælo,
 et in terra, sanguinem, et ignem, et vaporem
 fumi.
 Sol vertetur in tenebras,
 et luna in sanguinem :
 antequam veniat dies Domini magnus, et horri-
 bilis.
 Et erit :
 omnis qui invocaverit nomen Domini, salvus
 erit,
 Quia in monte Sion, et in Jerusalem erit salvatio,
 sicut dixit Dominus,
 (Cap. III.) Quia ecce in diebus illis, et in tempore
 illo.
 cum convertero captivitatem Juda et Jerusalem :
 Congregabo omnes gentes,
 et deducam eas in vallem Josaphat :
 Et disceptabo cum eis ibi super populo meo, et
 hæreditate mea, Israel,
 quos disperserunt in nationibus, et terram meam
 diviserunt.
 Et super populum meum miserunt sortem :
 et posuerunt puerum in prostibulo,
 et puellam vendiderunt pro vino, ut biberent.
 Verum quid vobis et mihi, Tyrus et Sidon,
 et omnis terminus Palæstinorum ?

A nunquid ultionem vos reddetis mihi
 Et si ulciscimini vos contra me.
 cito velociter reddam viciesitudinem vobis super
 caput vestrum.
 Argentum enim meum et aurum (Al. add. meum)
 tulistis :
 et desiderabilia mea et pulcherrima intulistis in
 delubra vestra.
 Et filios Juda et filios Jerusalem vendidistis filiis
 Græcorum :
 ut longe faceretis eos de finibus suis.
 Ecce ego suscitabo eos de loco, in quo vendidistis
 eos :
 et convertam retributionem vestram in caput
 vestrum.
 Et vendam filios vestros, et filias vestras in mani-
 bus filiorum Juda,
 et venundabunt eos Sabæis, genti longinquæ,
 quia Dominus locutus est,
B Clamate hoc in gentibus,
 sanctificate bellum,
 suscite robustos :
 Accedant, ascendant omnes viri bellatores.
 Concidite aratra vestra in gladios,
 et ligones vestros in lanceas.
 Infirmus dicat :
 Quia fortis ego sum,
 Erumpite, et venite omnes gentes de circuitu, et
 congregamini :
 ibi occumbere faciet Dominus robustos tuos.
 Consurgant, et ascendant gentes in vallem Josaphat :
 quia ibi sedebo ut judicem omnes gentes in cir-
 cuitu.
 Mittite falces, quoniam maturavit messis :
 venite, et descendite, quia plenum est torcular,
 exuberant torcularia :
 quia multiplicata est malitia eorum.
 Populi populi in valle concisionis. :
 quia juxta est dies Domini in valle concisionis.
C Sol et luna obtenebrati sunt,
 et stellæ retraxerunt splendorem suum.
 Et Dominus de Sion rugiet,
 et de Jerusalem dabit vocem suam :
 Et movebuntur cæli, et terra :
 et Dominus spes populi sui,
 et fortitudo filiorum Israel.
 Et scietis quia ego Dominus Deus vester.
 habitans in Sion in monte sancto meo :
 Et erit Jerusalem sancta,
 et alieni non transibunt per eam amplius :
 Et erit in die illa :
 stillabunt montes dulcedinem :
 et colles fluent lacte :
 et per omnes rivos Juda ibunt aquæ :
 Et fons de domo Domini egredietur,
 et irrigabit torrentem spinarum.
 Ægyptus in desolationem erit,
 Et idumæa in desertum perditionis :
D Pro eo quod inique egerint in filios Juda,
 et effuderunt sanguinem innocentem in terra sua
 Et Judæa in æternum habitabitur,
 et Jerusalem in generationem et generationem.
 Et mundabo sanguinem eorum, quem [Al. quos]
 non mundaveram :
 et Dominus commorabitur in Sion.

Explicit liber Joel prophetæ.

¹ Quidam mss., quos inter et Palatina, addunt, *meas*, quod pronomen Hebræus nedum hic, sed ad vo-
 cem quoque *servos* tacet.

INCIPIT

LIBER AMOS PROPHETÆ

- . Verba Amos qui fuit in pastoribus¹ de A
 ecue :
 vidit super Israel in diebus Ozias regis Juda,
 in diebus Jeroboam filii Joas regis Israel,
 duos annos terræ motus.
 t :
 inus de Sion rugiet,
 Jerusalem dabit vocem suam :
 runt speciosa pastorum,
 sicutus est vertex Carmeli.
 cit Dominus :
 tribus sceleribus Damasci, et super quatuor
 n convertam eum :
 od triturerunt in plaustris ferreis Galaad.
 lam ignem in domum Azael :
 vorabit domos Benadad.
 eram vectem Damasci :
 isperdam habitatorem de campo idoli.
 nentem sceptrum de domo voluptatis :
 ansferetur populus Syriæ Cyrenen, dicit Do- B
 nus.
 cit Dominus :
 tribus sceleribus Gazæ, et super quatuor non
 nvertam eum :
 od transtulerunt captivatem perfectam, ut
 ncluderent eam in Idumæa.
 tam ignem in murum Gazæ,
 vorabit ædes ejus.
 verdam habitatorem de Azoto,
 nentem sceptrum de Ascalone :
 ertam manum meam super Accaron,
 ribunt reliqui Philistinorum, dicit Dominus
 us (*Al. tacet. Deus*).
 cit Dominus :
 tribus sceleribus Tyri, et super quatuor non
 nvertam eum :
 od concluderunt captivatem perfectam in
 umæa,
 on sint recordati fœderis fratrum :
 am ignem in murum Tyri,
 vorabit ædes ejus.
 cit Dominus :
 tribus sceleribus Edom, et super quatuor
 n convertam eum :
 od persecutus sit in gladio fratrem suum,
 plaverit misericordiam ejus, et tenuerit ultra
 rorem suum,
 dignationem suam servaverit usque in finem.
 ignem in Theman :
 vorabit ædes Bosræ,
 cit Dominus :
 tribus sceleribus filiorum Ammon,
 per quatuor non convertam eum :
 od dissecuerit prœgnantes Galaad ad dila-
 ndum terminum suum.
- Et succendam ignem in muro Rabba :
 et devorabit ædes ejus in ululatu in die belli,
 et in turbine in die commotionis.
 Et ibit Melohom in captivatem,
 ipse et principes ejus simul, dicit Dominus.
 (*Cap. II.*) Hæc dicit Dominus :
 Super tribus sceleribus Moab : et super quatuor non
 convertam eum :
 eo quod incenderit ossa regis Idumææ usque ad
 cinerem.
 Et mittam ignem in Moab,
 et devorabit ædes Carioth :
 et morietur in sonitu Moab, et in clangore tubæ :
 Et disperdam judicem de medio ejus.
 omnes principes ejus interficiam cum eo, dicit
 Dominus :
 Hæc dicit Dominus :
 Super tribus sceleribus Juha, et super quatuor non
 convertam eum :
 eo quod abjecerit legem Domini,
 et mandata ejus non custodierit :
 Deceperunt enim eos idola sua,
 post quæ abierant patres eorum.
 Et mittam ignem in Judam,
 et devorabit ædes Jerusalem.
 Hæc dicit Dominus :
 Super tribus sceleribus Israel, et super quatuor non
 convertam eum :
 Pro eo quod vendiderit pro (*Al. tacet pro*) argento
 justum,
 et pauperem pro calceamentis.
 Qui conterunt super pulverem terræ capita paupe-
 rum,
 et viam humilium declinat ;
 Et filius ac pater ejus abierunt (*Al. introierunt*) ad
 puellam,
 ut violarent (*Al. polluerent*) nomen sanctum
 meum.
- C Et super vestimentis pignoris accubuerunt juxta
 omne altare,
 et vinum damnatorem bibebant in domo Dei sui.
 Ego autem exterminavi Amorrhæum a facie eorum :
 cujus altitudo, cedrorum altitudo ejus,
 et fortis ipse quasi quercus :
 Et contrivi² fructum ejus desuper,
 et radices ejus subter.
 Ego sum, qui ascendere vos feci de terra Ægypti,
 et duxi vos in deserto quadraginta annis,
 ut possideretis terram Amorrhæi.
 Et suscitavi de filiis vestris in prophetas,
 et de juvenibus vestris Nazaræos :
 Nunquid non ita est, filii Israel, dicit Dominus,
 Et propinabatis Nazaræis vinum :
 et prophetis mandabatis, dicentes
 Ne prophetetis.

Hebræo ita se vertisse asserit Hieronymus
 Commentariorum in Amos, eoque modo
 m reperimus in omnibus exemplaribus mss.
 s, et sacrorum Bibliorum. Editi legunt, *in*
bus. At de his, audiendus Hieronymus : « In
 em loco, inquit, ubi LXX transtulerunt, *in*
 a, Theodotio ipsum verbum Hebraicum po-
 CEDIM, quod Aquila vertit ἐν ποιμανοτρόφοις,
 in *pastoralibus*. Symmachus et quinta edi-

D tio ἐν τοῖς ποιμαίνουσιν, id est, in *pastoribus*. Et puto
 propter DALETH et RES litterarum similitudinem hic
 quoque deceptos : quanquam in principio nominis
 EUM littera nullam excusationem relinquat erroris.
 Accarim autem usque in præsentiarum Hebræum
 esse non legi; MART.

² Falso legerat Martianæus, *continui* : contra li-
 brorum omnium fidem, et sacri contextus seriem.

Ecce ego stridebo subter vos,
sicut stridet plaustrum omnium feno.
Et peribit fuga a veloce,
et fortis non obtinebit virtutem suam,
et robustus non salvabit animam suam :
Et tenens arcum non stabit,
et velox pedibus suis non salvabitur :
et ascensor equi non salvabit animam suam :
Et robustus corde inter fortes.
nudus figiet in die illa, dicit Dominus.
(Cap. III.) Audite verbum, quod locutus est Dominus super vos, filii Israel :
super omni cognatione, quam eduxi de terra Ægypti, dicens :
Tantummodo vos cognovi ex omnibus cognationibus terræ :
idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras.
Nunquid ambulabunt duo pariter,
nisi convenerit eis ?
Numquid rugiet leo in saltu,
nisi habuerit prædam ?
Nunquid dabit catulus leonis vocem de cubili suo,
nisi aliquid apprehenderit ?
Nunquid cadet avis in laqueum terræ absque aucupe ?
Numquid auferetur laqueus in terra antequam quid ceperit ?
Si clanget tuba in civitate,
et populus non expavescet ?
Si erit malum in civitate,
quod Dominus non fecerit (Al. fecit) ?
Quia non facit (Al. faciet) Dominus Deus verbum,
nisi revelaverit secretum suum ad servos suos prophetas.
Leo rugiet, quis non timebit ?
Dominus Deus locutus est, quis non prophetabit ?
Auditum facite in ædibus Azoti,
et in ædibus terræ Ægypti : et dicite :
Congregamini super montes Samariæ,
et videte insanias multas in medio ejus,
et calumniam patientes in penetrabilibus ejus.
Et nescierunt facere rectum, dicit Dominus :
thesaurizantes iniquitatem et rapinas in ædibus suis.
Propterea hæc dicit Dominus Deus :
Tribulabitur, et circumietur terra :
et detrahetur ex te fortitudo tua,
et diripientur ædes tuæ.
Hæc dicit Dominus :
Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura,
aut extremum auriculæ :
Sic eruentur filii Israel, qui habitant in Samaria in plaga lectuli,
et in Damasci grabato.
Audite, et contestamini in domo Jacob,
dicit Dominus Deus exercituum :
Quia in die cum visitare cœpero prævaricationes Israel,
super eum visitabo, et super altaria Beth-El :
Et amputabuntur cornua altaris,
et cadent in terram.
Et percutiam domum hiemalem cum domo æstiva :
et peribunt domus eburnæ,
et dissipabuntur ædes multæ, dicit Dominus.
(Cap. IV.) Audite verbum hoc vaccæ pingues,
quæ estis in monte Samariæ :
quæ calumniam facitis egenis, et confringitis pauperes :
quæ dicitis dominis vestris : Afferte, et bibemus.
Juravit Dominus Deus in sancto suo :
quia ecce dies venient super vos,
et levabunt vos in contis,
et reliquias vestras in ollis ferventibus.
Et per aperturas exhibitis altera contra alteram,
et projiciemini in Armon, dicit Dominus.
Venite ad Beth-El, et imple agite :

A ad Galgalam. et multiplicare prævaricationem.
Et afferte mane victimas vestras,
tribus diebus decimas vestras.
Et sacrificate de fermentato (Al. fermento) laudem,
et vocate voluntarias oblationes, et annuntiate: sic enim voluistis, filii Israel, dicit Dominus Deus.
Unde et ego dedi vobis stuporem sentium in cunctis urbibus vestris,
et indigentiam panum in omnibus locis vestris :
et non estis reversi ad me, dicit Dominus.
Ego quoque prohibui a vobis imbrem,
cum adhuc tres menses superessent usque ad messem.
Et plui super civitatem unam ;
et super civitatem alteram non plui :
Pars una compluta est,
et pars (Al. add. una), super quam non plui, aruit.
Et venerunt duæ et tres civitates ad civitatem unam,
ut biberent aquam,
et non sunt satiatae :
et non redistis ad me, dicit Dominus.
Percussi vos in vento urente,
et in aurugine multitudinem hortorum vestrorum et vinearum vestrarum :
Oliveta vestra, et ficeta vestra comedit eruca ;
et non redistis ad me, dicit Dominus.
Misi in vos mortem in via Ægypti,
percussi in gladio juvenes vestros, usque ad captivitatem equorum vestrorum :
Et ascendere feci putredinem castrorum vestrorum in nares vestras :
et non redisti ad me, dicit Dominus.
Subverti vos, sicut subvertit Deus Sodomam et Gomorrhham,
et facti estis quasi torris raptus de incendio :
et non redistis ad me, dicit Dominus :
Quapropter hæc faciam tibi, Israel :
postquam autem hoc fecero tibi,
preparare in occursum Dei tui, Israel.
C Quia ecce formans montes, et creans ventum,
et annuntians homini eloquium suum,
faciens matutitam nebulam,
et gradiens super excelsa terræ :
Dominus Deus exercituum nomen ejus.
(Cap. V.) Audite verbum istud, quod ego levo super vos planetum, domus Israel.
Cecidit, non adjiciet, ut resurgat virgo Israel :
Projecta est in terram suam,
non est qui suscitet eam.
Quia hæc dicit Dominus Deus :
Urbs de qua egrediebantur mille, relinquentur in ea centum :
et de qua egrediebantur centum, relinquentur in ea decem in domo Israel :
Quia hæc dicit Dominus domui Israel :
Quærite me, et vivetis.
D Et nolite quærere Beth-El, et in Galgalam nolite intrare,
et in Ber-Sabee non transibitis (Al. ne transieritis) :
quia Galgala captiva duetur, et Beth-El erit inutilis.
Quærite Dominum, et vivite :
ne forte comburatur ut ignis domus Joseph,
et devorabit, et non erit (Al. sit) qui exstinguat Beth-El :
Qui convertitis in absinthium iudicium
et justitiam in terra relinquitis.
Facientem Arcturum et Orionem,
et convertentem in mane tenebras, et diem in noctem mutantem :
Qui vocat aquas maris, et effundit eas super faciem terræ :
Dominus nomen ejus.
Qui subridet vastitatem super robustum,
et depopulationem super potentem affert.

- Odio habuerunt in porta corripientem :
 et loquentem perfecte abominati sunt.
 Ideo, pro eo quod diripiebatis pauperem ;
 et prædam electam tollebatis ab eo :
 Domo quadro lapide ædificabitis, et non habitabitis in eis :
 Vineas amantissimas plantabitis,
 et non bibetis vinum earum.
 Quia cognovi multa scelera vestra, et fortia peccata vestra :
 hostes justi accipientes munus, et pauperes in porta deprimentes :
 Ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est.
 Quærite bonum, et non malum, ut vivatis :
 et erit Dominus Deus exercituum vobiscum, sicut dixistis :
 Odite malum, et diligite bonum,
 et constituite in porta iudicium :
 si forte misereatur Dominus Deus exercituum B
 reliquiis Joseph.
 Propterea hæc dicit Dominus Deus exercituum dominator :
 In omnibus plateis planctus :
 et in eunctis, quæ foris sunt, dicitur vae, vae :
 et vocabunt agricolam ad luctum,
 et ad planctum eos qui sciunt plangere.
 Et in omnibus vineis erit planctus :
 quia pertransibo in medio tui, dicit Dominus.
 Vae desiderantibus diem Domini :
 ad quid eam vobis ?
 dies Domini ista, tenebræ, et non lux.
 Quomodo si fugiat vir a facie leonis,
 et occurrat ei ursus :
 Et ingrediatur domum :
 et innitatur manu sua super parietem,
 et mordeat eum coluber.
 Numquid non tenebræ dies Domini, et non lux :
 et caligo, et non splendor in ea ?
 Odi, et projecit festivitates vestras :
 et non capiam odorem cœtuum vestrorum.
 Quod si obtuleritis (Al. attuleritis) mihi holocaustata, et munera vestra, non suscipiam :
 et vota pinguium vestrorum non respiciam.
 Aufer a me tumultum carminum tuorum :
 et cantica lyræ tuæ non audiam.
 Et revelabitur quasi aqua iudicium,
 et justitia quasi torrens fortis.
 Numquid hostias et sacrificium obtulistis mihi in deserto quadraginta annis, domus Israel ?
 Et portatis tabernaculum Moloch vestro,
 et imaginem idolorum vestrorum, sidus Dei vestri, quæ fecistis vobis,
 Et migrare vos faciam trans Damascum, dicit Dominus,
 Deus exercituum nomen ejus.
 (Cap. VI.) Vae qui opulenti estis in Sion,
 et confiditis in montem Samaritæ :
 optimates capita populorum.
 ingredientiæ pompaticæ domum Israel.
 Transite in Chanaan, et videte,
 et ite inde in Emath magnam :
 et descendite in Geth Palæstinorum :
 et ad optima quæque regna horum ;
 si latior terminus eorum termino vestro est.
 Qui separati estis in diem malum :
 et appropinquatis solio iniquitatis.
 Qui dormitis in lectis eburneis,
 A et lascivitis in stratis vestris :
 Qui comeditis agnum de grege,
 et vitulos de medio armenti.
 Qui canitis ad vocem psalterii :
 sicut David putaverunt se habere vasa cantici.
 Bibentes in phialis vinum,
 et optimo unguento delibati :
 et nihil patiebantur super contritione Joseph.
 Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium :
 et auferetur factio lascivientium.
 Juravit Dominus Deus in anima sua, dicit Dominus Deus exercituum :
 Detestor ego superbiam Jacob, et domos ejus odi,
 et tradam civitatem cum habitatoribus suis.
 Quod si reliqui fuerint decem viri in domo una,
 et ipsi morientur.
 Et tollet eum propinquus suus,
 et comburet eum, ut efferat ossa de domo :
 Et dicet ei, qui in penetralibus domus est :
 Numquid adhuc est apud te ?
 Et respondebit :
 Finis est,
 Et dicet ei :
 Tace, et non recorderis nominis Domini.
 Quia ecce Dominus mandabit,
 et percutiet domum majorem ruinis,
 et domum minorem scissionibus.
 Numquid currere queunt in petris equi,
 aut arari potest in bubalis,
 quoniam convertistis in amaritudinem iudicium,
 et fructum justitiæ in absinthium ?
 Qui lætamini in nihilo :
 qui dicitis :
 Nunquid non in fortitudine nostra assumpsimus
 nobis cornua ?
 Ecce enim suscitabo super vos, domus Israel, dicit
 Dominus Deus exercituum, gentem :
 et conterent vos ab introitu Emat usque ad torrentem deserti.
 (Cap. VII.) Hæc ostendit mihi Dominus Deus :
 et ecce sictor locustæ in principio germinantium
 serotini imbris,
 et ecce serotinus¹ post tonsionem regis.
 Et factum est :
 cum consummasset comedere herbam terræ,
 et dixi :
 Domine Deus, propitius esto, obsecro :
 quis suscitabit Jacob, quia parvulus est ?
 Misertus est Dominus super hoc :
 non erit, dixit Dominus.
 Hæc ostendit mihi Dominus Deus :
 et ecce vocabat iudicium ad ignem Dominus Deus :
 et devoravit (Al. devorabit) abyssum multam,
 et comedit (Al. comedet) simul partem.
 D Et dixi :
 Domine Deus, quiesce, obsecro :
 quis suscitabit Jacob, quia parvulus est ?
 Misertus est Dominus super hoc :
 Sed et istud non erit, dixit Dominus Deus.
 Hæc ostendit mihi :
 et ecce Dominus stans super murum litum,
 et in manu ejus trulla cæmentarii.
 Et dixit Dominus ad me :
 Quid tu vides, Amos ?
 Et dixi : Trullam cæmentarii.

¹ Non tonsionem regis, sed tonsorem gregis legunt omnes codices mss. In Hebræo hodierno scriptum est גז-המלך gizzæ hammelech; quod Hieronymus legebat in singulari, goxi ammelech. Vid. lib. III Commentariorum in mss. libris, quia in multis discrepant ab editorum depravatione, et a punctis vocalibus Massoretharum. MARK

— Maluisse videtur Hieronymus in Comment. post serotinum tonsor, sive tonsura regis. In Cisterciensi ms. nos invenimus, serotinus post tonsorem, sive tonsuram regis. Ad quod in suis omnibus reperit Martianus, gregis, pro regis, manifestum est librariorum aut paulo audacioris critici mendum.

- Et dixit Dominus :
 Ecce ego ponam trullam in medio populi mei Israel :
 non adjiciam ultra superinducere eum.
 Et demolientur excelsa idoli,
 et sanctificationes Israel desolabuntur :
 et consurgam super domum Jeroboam in gladio.
 Et misit Amasias sacerdos Beth-El ad Jeroboam
 regem Israel, dicens :
 Rebellavit contra te Amos in medio domus Israel :
 non poterit terra sustinere universos sermones
 ejus.
 Hæc enim dicit Amos :
 In gladio morietur Jeroboam,
 et Israel captivus migrabit de terra sua :
 Et dixit Amasias ad Amos :
 Qui vides, gradere,
 fuge in terram Juda :
 et comede ibi panem, et ibi prophetabis.
 Et in Beth-El non adjicies ultra ut prophetes :
 qui sanctificatio regis est,
 et domus regni est.
 Et respondit Amos, et dixit ad Amasiam :
 Non sum propheta, et non sum filius prophetæ,
 sed armentarius (*Al. opilio*) ego sum vellicans
 sycomoros.
 Et tulit me Dominus cum sequerer gregem :
 et dixit ad me Dominus (*Al. tacet Dominus*)
 Vade, propheta ad populum meum Israel.
 Et nunc audi verbum Domini :
 Tu dicis : Non prophetabis super Israel,
 et non stillabis super domum idoli.
 Propter hoc hæc dicit Dominus :
 Uxor tua in civitate fornicabitur :
 et filii tui et filiae tuæ in gladio cadent,
 et humus tua funiculo metietur :
 Et tu in terra polluta morieris,
 et Israel captivus migrabit de terra sua.
 (*Cap. VIII.*) Hæc ostendit mihi Dominus Deus :
 et ecce uncinus pomorum.
 Et dixit : Quid tu vides, Amos ?
 Et dixi : Uncinum pomorum.
 Et dixit Dominus ad me :
 Venit finis super populum meum Israel :
 non adjiciam ultra, ut pertranseam eum.
 Et stridebunt cardines Templi in die illa, dicit Do-
 minus Deus :
 multi morientur :
 in omni loco projicietur silentium.
 Audite hoc qui conteritis pauperem,
 et deficere facitis egenos terræ, dicentes :
 Quando transibit mensis, et venundabimus merces,
 et sabbatum, et aperiemus frumentum
 ut imminuamus mensuram, et augeamus siclum,
 et supponamus stateras dolosas,
 ut possideamus in argento egenos et pauperes pro
 calceamentis,
 et quisquillas frumenti vendamus ?
 Juravit Dominus in superbiam (*Al. superbia*) Jacob :
 Si oblitus fuero usque ad finem omnia opera
 eorum.
 Numquid super isto non commovebitur terra
 et lugebit omnis habitator ejus :
 et ascendet quasi fluvius universus,
 et ejicietur, et defluet quasi rivus Ægypti ?
 Et erit in die illa, dicit Dominus Deus (*Al. tacet
 Deus*) :
 occidet sol in meridie,
 et tenebrescere faciam terram in die luminis :
 Et convertam festivitates vestras in luctum,
 et omnia cantica vestra in planctum :
 Et inducam super omne dorsum vestrum saccum.
 et super omne caput calvitium :
 Et ponam eam quasi luctum unigeniti,
 et novissima ejus quasi diem amarum
- A** Ecce dies veniunt, dicit Dominus :
 et mittam famem in terram :
 non famem panis, neque sitim aquæ,
 sed audiendi verbum Domini.
 Et commovebuntur a mari usque ad orientem :
 et ab aquilone usque ad orientem :
 circuibunt quærentes verbum Domini, et non
 invenient.
 In die illa deficient virgines pulchræ,
 et adolescentes in siti.
 Qui jurant in delicto Samarie, et dicunt :
 Vivit Deus tuus, Dan, et vivit via Ber-Sabe :
 et cadent, et non resurgent ultra.
 (*Cad. IX.*) Vidi Dominum stantem super altare, et
 dixit :
 Percute cardinem, et commoveantur superliminaria :
 Avaritia enim in capite omnium.
 et novissimum eorum in gladio interficiam :
 Non erit fuga eis, qui fugient,
 et non salvabitur ex eis qui fugerit.
- B** Si descenderint usque ad infernum, inde manus
 mea educet eos :
 et si ascenderint usque ad cælum, inde detraham
 eos.
 Et si absconditi fuerint in vertica Carmeli, inde
 scrutans auferam eos :
 et si celaverint se ab oculis meis in fundo maris,
 ibi mandabo serpenti, et mordebit eos.
 Et si abierint in captivitatem coram inimicis suis,
 ibi mandabo gladio, et occidet eos :
 et ponam oculos meos super eos in malum, et
 non in bonum.
 Et Dominus Deus exercituum, qui tangit terram,
 et tabescet :
 et lugebunt omnes habitantes in ea :
 Et ascendet sicut rivus omnis,
 et defluet sicut fluvius Ægypti.
 Qui ædificat in cælo ascensionem suam,
 et fasciculum suum super terram fundavit :
- C** Qui vocat aquas maris,
 et effundit eas super faciem terræ, Dominus no-
 men ejus,
 Nunquid non ut filii Æthiopum vos estis mihi, filii
 Israel ? ait Dominus.
 Nunquid non Israel ascendere feci de terra Ægypti :
 et Palæstinos de Cappadocia,
 et Syros de Cyrene ?
 Ecce oculi Domini Dei super regnum peccans,
 et conteram illud a facie terræ.
 Verumtamen conterens non conteram domum Ja-
 cob, dicit Dominus.
 Ecce enim ego mandabo,
 et concutiam in omnibus gentibus domum Israel,
 sicut concutitur triticum¹ in cribro :
 et non cadet lapillus super terram.
 In gladio morientur omnes peccatores populi mei :
 qui dicunt : Non appropinquabit, et non veniet
 super nos malum.
- D** In die illo suscitabo tabernaculum David, quod
 cecidit :
 et reædificabo aperturas murorum ejus,
 et ea quæ corruerant, instaurabo :
 et reædificabo illud sicut in diebus antiquis.
 Ut possideant reliquias Idumææ, et omnes nationes,
 eo quod invocatum sit nomen meum, super eos :
 dicit Dominus faciens hæc.
 Ecce dies veniunt, dicit Dominus,
 et comprehendet arator messorum,
 et calcator uvæ mittentem semen :
 Et stillabunt montes dulcedinem,
 et omnes colles culti erunt.
 Convertam captivitatem populi mei Israel :
 et ædificabunt civitates desertas, et habitabunt :
 Et plantabunt vineas, et bibent vinum earum :

¹ Vox *triticum* neque ab Hieronymo in *Commen-
 tario* legitur, neque in Hebræo revera est textu,

sed tantum ינוע בכברה, *concutitur in cribro*, nec
 plus ipsi habent LXX.

et facient hortos, et comedent fructus eorum. **A** et non evellam eos ultra de terra sua : quam
Et plantabo eos super humum suam : dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

Explicit liber Amos prophetæ.

INCIPIT

LIBER ABDIÆ PROPHETÆ.

Visio Abdiæ.

Hæc dicit Dominus Deus ad Edom :

Auditum audivimus a Domino,
et legatum ad gentes misit :

Surgite,
et consurgamus adversus eum in prælium.

Ecce parvulum te dedi in gentibus :
contemptibilis tu es valde.

Superbia cordis tui extulit te habitantem in scis-
suris petrarum (*Al. petræ.*)

exaltantem solium suum (*Al. tuum*), qui dicis in
corde tuo :

Quis detrahet me in terram ?

Si exaltatus fueris ut aquila,
et si inter sidera posueris nidum tuum :
inde detraham te, dicit Dominus.

Si fures introissent ad te, si latrones per noctem,
quomodo conticuisses ?

nonne furati essent sufficientia sibi ?

Si vindemiatores introissent ad te,
nunquid (*Al. add. non*) saltem racemos reliquis-
sent tibi ?

Quomodo scrutati sunt Esau,
investigaverunt abscondita ejus ?

Usque ad terminum emiserunt omnes viri fæderis
tui illuserunt tibi,

invaluerunt adversum te viri pacis tuæ :

Qui comedunt tecum, ponent insidias subter te : **C**
non est prudentia in eo.

Nunquid non in die illa, dicit Dominus : perdam
sapientes de Idumæa,

et prudentiam de monte Esau ?

Et timebunt fortes tui a meridie,
ut intereat vir de monte Esau.

Propter interfectionem, et propter iniquitatem in
fratrem tuum Jacob,

operiet te confusio, et peribis in æternum.

In die cum stares adversus ¹,
quando capiebant alieni exercitum ejus,

et extranei ingrediebantur portas ejus,
et super Jerusalem mittebant sortem :

tu quoque eras quasi unus ex eis.

Et non despicias in die fratris tui,

in die peregrinationis ejus :

Et non lætaberis super filios Juda in die perditio-
nis eorum :

et non magnificabis os tuum in die angustiae.

Neque ingredieris portam populi mei in die ruinæ
eorum :

neque despicias et tu in malis ejus in die vasti-
tatis illius :

B et non emitteris adversus exercitum ejus in die
vastitatis illius.

Neque stabis in exitibus, ut interficias eos qui fu-
gerint :

et non concludes reliquos ejus in die tribulationis
Quoniam juxta est dies Domini super omnes gentes,
sicut fecisti, fiet tibi :

retributionem tuam convertet in caput tuum.

Quomodo enim bibisti (*Al. bibistis*) super montem
sanctum meum,

bibent omnes gentes jugiter :

Et bibent, et absorbebunt,
et erunt quasi non sint.

Et in monte Sion erit salvatio, et erit sanctus :

et possidebit domus Jacob eos, qui se possederant.

Et erit domus Jacob ignis,

et domus Joseph flamma,

et domus Esau stipula ;

Et succendentur in eis, et devorabunt eos :

et non erunt reliquæ domus Esau,
quia Dominus locutus est.

Et hæreditabunt hi qui ad austrum sunt, montem
Esau,

et qui in campestribus Philisthim :

Et possidebunt regionem Ephraim, et regionem Sa-
mariae.

et Benjamin possidebit Galaad.

Et transmigratio exercitus hujus (*Al. ejus*) filiorum
Israel,

omnia Chanæorum usque ad Sarephtam :

Et transmigratio Jerusalem, quæ in Bosphoro est,
possidebit civitates austri.

Et ascendent salvatores in montem Sion

judicare montem Esau :

et erit Domino regnum.

¹ Addunt vulgati libri atque ispe Hieron. in Commentario *eum*, quod tamen in Hebræo pronomen non est.

Explicit liber Abdiæ prophetæ.

INCIPIT

LIBER JONÆ PROPHETÆ.

(*Cap. I.*) Et factum est verbum Domini ad Jonam **D**
filium Amathi, dicens :

Surge, vade in Niniven, civitatem grandem, et

prædica in ea : quia ascendit malitia ejus co-
ram me.

Et surrexit Jonas,

ut fugeret in Tharsis a facie Domini :
 Et descendit in Joppen,
 et invenit navem euntem in Tharsis :
 Et dedit naulum ejus,
 et descendit in eam, ut iret cum eis in Tharsis
 a facie Domini.
 Dominus autem misit ventum magnum in mare
 et facta est tempestas magna in mari,
 et navis periclitabatur conteri.
 Et timuerunt nautæ,
 et clamaverunt viri ad Deum suum :
 Et miserunt vasa, quæ erant in navi, in mare,
 ut alleviaretur ab eis ;
 Et Jonas descendit ad interiora navis,
 et dormiebat sopore gravi.
 Et accessit ad eum gubernator, et dixit ei :
 Quid tu sopore deprimeris ?
 surge, invoca Deum tuum,
 si forte recogitet Deus de nobis, et non perea-
 mus.
 Et dixit vir ad collegam suum :
 Venite, et mittamus sortes,
 et sciamus quare hoc malum sit (*Al. sit*) nobis.
 Et miserunt sortes :
 et cecidit sors super Jonam.
 Et dixerunt ad eum :
 Indica nobis cujus causa malum istud sit nobis :
 quod est opus tuum ?
 quæ terra tua, et quo vadis ?
 vel ex quo populo es tu ?
 Et dixit ad eos : Hebræus ego sum,
 et Dominum Deum cæli ego timeo, qui fecit mare
 et aridam.
 Et timuerunt viri timore magno,
 et dixerunt ad eum :
 Quid hoc fecisti ?
 Cognoverant enim viri quod a facie Domini fugeret,
 quia indicaverat eis.
 Et dixerunt ad eum :
 Quid faciemus tibi, et cessabit mare a nobis ?
 quia mare ibat, et intumescebat.
 Et dixit ad eos :
 Tollite me, et mittite (*Al. add. me*) in mare,
 et cessabit mare a vobis :
 scio enim ego quoniam propter me tempestas
 grandis hæc venit (*Al. est*) super vos.
 Et remigabant viri, ut reverterentur ad aridam, et
 non valebant :
 quia mare ibat, et intumescebat super eos.
 Et clamaverunt ad Dominum, et dixerunt ;
 Quæsumus, Domine, ne pereamus in anima viri
 istius,
 et ne des super nos sanguinem innocentem :
 quia tu, Domine, sicut voluisti, fecisti.
 Et tulertant Jonam, et miserunt in mare :
 et stetit mare a fervore suo.
 Et timuerunt viri timore magno Dominum,
 et immolaverunt hostias Domino, et voverunt
 vota.
 (*Cap. II.*) Et præparavit Dominus piscem grandem,
 ut deglutiret Jonam :
 et erat Jonas in ventre piscis tribus diebus et
 tribus noctibus.
 Et oravit Jonas ad Dominum Deum suum de ven-
 tre piscis.
 Et dixit :
 Clamavi de tribulatione mea ad Dominum,
 et exaudivit me :
 De ventre inferi clamavi,
 et exaudisti vocem meam.
 Et projecisti me in profundum in corde maris,
 et flumen circumdedit me :
 Omnes gurgites tui, et fluctus tui
 super me transierunt.

A Et ego dixi : Abjectus sum a conspectu oculorum
 tuorum :
 vertuntamen rursus videbo templum sanctum
 tuum,
 Circumdederunt me aquæ usque ad animam (*Al.*
add. meam) :
 abyssus vallavit me, pelagus cooperuit caput
 meum.
 Ad extrema montium descendi :
 terræ veces concluserunt me in æternum.
 Et sublevabis de corruptione vitam meam,
 Domine, Deus meus,
 Cum angustiaretur in me anima mea,
 Domini recordatus sum :
 ut veniat ad te oratio mea ad templum sanctum
 tuum.
 Qui custodiunt vanitates frustra,
 misericordiam suam derelinquunt,
 Ego autem in voce laudis immolabo tibi :
 quæcunque vovi, reddam pro salute Domino.
B Et dixit Dominus pisci :
 et evomuit Jonam in aridam.
 (*Cap. III.*) Et factum est verbum Domini ad Jonam
 secundo, dicens :
 Surge et vade in Niniven civitatem magnam :
 et prædica in ea prædicationem, quam ego loquor
 ad te.
 Et surrexit Jonas, et abiit in Niniven juxta verbum
 Domini :
 et Ninive erat civitas magna¹ itinere dierum
 trium.
 Et cœpit Jonas introire in civitatem itinere diei
 unius : et clamavit, et dixit :
 Adhuc quadraginta dies,
 et Ninive subvertetur.
 Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum :
 et prædicaverunt jejunium,
 et vestiti sunt saccis a majore usque ad minorem.
C Et pervenit verbum ad regem Ninive :
 et surrexit de solio suo,
 et abjecit vestimentum suum a se, et indutus est
 sacco,
 et sedit in cinere.
 Et clamavit, et dixit in Ninive ex ore regis et
 principum ejus, dicens :
 Homines, et jumenta, et boves, et pecora non
 gustent quidquam :
 nec pascantur et aquam non bibant.
 Et operiantur saccis homines et jumenta,
 et clament ad Deum (*Al. Dominum*) in fortitu-
 dine, et convertatur vir a via sua mala, et ab
 iniquitate, quæ est in manibus eorum.
 Quis scit si convertatur et ignoscat Deus :
 et revertatur a furore iræ suæ, et non peribi-
 mus ?
 Et vidit Deus opera eorum, qui conversi sunt de
 via sua mala :
 et misertus est Deus super malitia, quam locutus
 fuerat ut faceret eis.
 et non fecit.
 (*Cap. IV.*) Et afflictus est Jonas afflictione magna,
 et iratus est :
 Et oravit ad Dominum, et dixit :
 Obsecro, Domine,
 nunquid non hoc est verbum meum, eum adhuc
 essem in terra mea :
 Propter hoc præoccupavi, ut fugerem in Tharsis.
 Scio enim quia tu Deus clemens et misericors
 es, patiens et multæ miserationis, et ignoscens
 super malitia.
 Et nunc, Domine, tolle, quæso, animam meam a
 me : quia melior est mihi mors quam vita.
 Et dixit Dominus :
 Putasne, bene irasceris tu ?

mentario addito Dei legit S. ipse interpres in Com.

¹ Cum urbs magni Dei : juxta Hebr. עיר גדולה

וְאֵלֶּיךָ לְאֵלֶּיךָ quæ ejus est linguæ ὑπερβολή, cum rei ali-
 cujus amplitudinem ac præstantiam commendat.

Et egressus est Jonas de civitate,
et sedit contra orientem civitatis;
Et fecit sibimet ibi umbraculum,
et sedebat subter illud in umbra,
donec videret quid accideret civitati.
Et præparavit Dominus Deus¹ hederam,
et ascendit super caput Jonæ,
ut esset umbra super caput ejus, et protegeret
eum
(laboraverat enim),
et lætatus est Jonas super hedera, lætitia magna.
Et paravit Deus vermem ascensu diluculi in crastinum;
et percussit hederam, et exaruit.
Et cum ortus fuisset sol,
præcepit Dominus vento calido et urenti;
Et percussit sol super caput Jonæ, et æstuabat;

¹ Recole S. Interpretem in Commentario, ubi de hac sua interpretatione disserens, *Secuti*, inquit, *B* sumus veteres translatores, qui et ipsi hederam in-

A et petivit animæ, ut moreretur, et dixit:
Melius est mihi mori, quam vivere.
Et dixit Dominus ad Jonam;
Putasne, bene irascaris tu super hedera?
Et dixit:
Bene irascor ego usque ad mortem.
Et dixit Dominus:
Tu doles super hederam, in qua non laborasti, neque fecisti ut cresceret.
Quæ sub una nocte nata est, et sub una nocte periit.
Et ego non parcam Ninive civitati magnæ, in qua sunt plus quam centum viginti millia hominum,
qui nesciunt quid sit inter dexteram et sinistram suam,
et jumenta multa?

terpretati sunt, quæ Græce appellantur κισός aliud enim quod dicerent, non habebant. Vide quæ et nobis adnotata sunt ad hunc locum.

Explicit liber Jonæ prophetæ.

INCIPIT

LIBER MICHÆÆ PROPHETÆ.

(*Cap. I.*) Verbum Domini, quod factum est ad Michæam Morasthiten, in diebus Joatham, Ahaz, et Ezechiae, regum Juda; quod vidit super Samariam, et Jerusalem, Audite, populi omnes, et attendat terra, et plenitudo ejus:
Et sit Dominus Deus vobis in testem, Dominus de templo sancto suo.
Quia ecce Dominus egreditur (*Al. egrediatur*) de loco suo:
et descendet, et calcabit super excelsa terræ.
Et consumerentur montes subtus eum:
et valles sciendentur sicut cera a facie ignis, sicut aquæ, decurrunt in præceps.
In scelere Jacob omne istud, et in peccatis domus Israel.
Quod scelus Jacob?
nonne Samaria?
Et quæ excelsa Judæ?
nonne Jerusalem?
Et ponam Samariam quasi acervum lapidum in agro cum plantatur vinea:
et detraham in vallem lapides ejus, et fundamenta ejus revelabo.
Et omnia sculptilia ejus concidentur, et omnes mercedes ejus comburentur igne.
et omnia idola ejus ponam in perditionem:
Quia de mercedibus meretricis congregata sunt, et usque ad mercedem meretricis revertentur.
Super hoc plangam, et ululabo:
vadam spoliatus, et nudus:
Faciám planctum velut draconum, et luctum quasi struthionum,
Quia desperata est plaga ejus, quia venit usque ad Judam, tetigit portam populi mei usque ad Jerusalem.
In Geth nolite annuntiare, lacrymis ne ploretis, in domo Pulveris pulvere vos conspergite,
Et transite vobis habitatio Pulchra (*Al. Saphir*), confusa ignominia:
non est egressa quæ habitat in exitu (*Al. Senan*):

Planctum domus vicinæ (*Al. Asel*) accipiet ex vobis, quæ stetit sibimet.
Quia infirmata est in bonum, quæ habitat in amaritudinibus (*Al. Maroth*):
quia descendit malum a Domino in portam Jerusalem.
Tumultus quadrigæ stuporis habitanti Lachis:
principium peccati est filiæ Sion, quia in te inventa sunt scelera Israel.
Propterea dabit emissarios super hæreditatem Geth: domus (*Al. domo*) mendacii in deceptionem regibus Israel.
C Adhuc hæredem adducam tibi quæ habitas in Maresa: usque ad Odollam veniet gloria Israel.
Decalvare et tondere super filios deliciarum tuarum: dilata calvitium tuum sicut aquila: quoniam captivi ducti sunt ex te.
(*Cap. II.*) Væ qui cogitatis inutile, et operamini malum in cubilibus vestris:
In luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est manus eorum.
Et concupierunt agros, et violenter tulerunt, et domos rapuerunt:
Et calumniabantur virum et domum ejus; virum et hæreditatem ejus.
Idcirco hæc dicit Dominus:
Ecce ego cogito super familiam istam malum: unde non auferetis colla vestra, et non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est.
In die illa sumetur super vos parabola, et cantabitur canticum cum suavitate, dicentium:
D Depopulatione vastati sumus:
Pars populi mei commutata est:
quomodo recedet a me, cum revertatur, qui regiones nostras dividat?
Propter hoc non erit tibi mittens faniculum sortis in cætu Domini.
Ne loquamini loquentes:
Non stillabit super istos, non comprehendet confusio.
Dicit domus Jacob:
Nunquid abbreviatus est spiritus Domini.

aut tales sunt cogitationes ejus?
 Nonne verba mea bona sunt cum eo, qui recte gra-
 ditur?
 Et e contrario populus meus in adversarium con-
 surrexit:
 desuper tunica pallium sustulistis:
 et eos, qui simpliciter transibant, convertistis
 in bellum.
 Mulieres populi mei ejecistis de domo deliciarum
 suarum:
 a parvulis earum tulistis laudem meam in per-
 petuum.
 Surgite, et ite,
 quia non habetis hic requiem:
 Propter immunditiam ejus corrumpetur putredine
 pessima.
 Utinam non essem vir habens spiritum,
 et mendacium potius loquerer,
 Stillabo tibi in vinum et in ebrietatem:
 et erit super quem stillatur populus iste.
 Congregatione congregabo, Jacob, totum te:
 in unum conducam reliquias Israel,
 pariter ponam illum quasi gregem in ovili, quasi
 pecus in medio caularum,
 tumultuabuntur a multitudine hominum.
 Ascendet enim pandens iter ante eos:
 dividunt, et transibunt portam, et egredientur
 per eam:
 Et transibit rex eorum coram eis,
 et Dominus in capite (*Al.* capita) eorum.
 (*Cap.* III.) Et dixi: Audite, principes Jacob, et du-
 ces domus Israel:
 Nunquid non vestrum est scire judicium,
 quid odio habetis bonum, et diligitis malum?
 Qui violenter tollitis pelles eorum desuper eis,
 et carnes eorum desuper ossibus eorum.
 Qui comederunt carnem populi mei,
 et pellem eorum desuper excoriaverunt:
 Et ossa eorum confregerunt, et conciderunt sicut
 in lebetes,
 et quasi carnem in medio ollæ.
 Tunc clamabunt ad Dominum, et non exaudiet eos:
 et abscondet faciem suam ab eis in tempore illo,
 sicut nequiter egerunt in adinventionibus suis.
 Hæc dicit Dominus super prophetas, qui seducunt
 populum meum:
 qui mordent dentibus suis, et prædicant pacem:
 Et si quis non dederit in ore eorum quidpiam,
 sanctificent super eum prælium.
 Propterea nox vobis pro visione erit,
 et tenebræ vobis pro divinatione:
 Et occumbet sol super prophetas,
 et obtenebrabitur super eos dies.
 Et confundentur qui vident visiones,
 et confundentur divini:
 Et operient vultus suos omnes,
 quia non est responsum Dei.
 Verumtamen ego repletus sum fortitudine spiritus
 Domini, iudicio et virtute:
 ut annuntiem Jacob scelus suum, et Israel pec-
 catum.
 Audite hoc, principes domus Jacob et iudices do-
 mus Israel:
 qui abominamini iudicium, et omnia recta per-
 vertitis.
 Qui edificatis Sion in sanguinibus,
 et Jerusalem in iniquitate.
 Principes ejus in muneribus iudicabant,
 et sacerdotes ejus in mercede docebant:
 et prophetæ ejus in pecunia divinabant:
 Et super Dominum requiescebant, dicentes:
 Nunquid non Dominus in medio nostrum?
 non venient super nos mala.

A propter hoc, causa vestri, Sion quasi ager arabitur:
 et Jerusalem quasi acervus lapidum erit.
 et mons Templi in excelsa silvarum.
 (*Cap.* IV.) Et erit:
 In novissimo dierum erit mons domus Domini præ-
 paratus in vertice montium,
 et sublimis super colles:
 et fluent ad eum populi.
 Et properabunt gentes multæ, et dicent:
 Venite, ascendamus ad montem Domini,
 et ad domum Dei Jacob:
 Et docebit nos de viis suis,
 et ibimus in semitis ejus:
 Quia de Sion egredietur lex,
 et verbum Domini de Jerusalem.
 Et iudicabit inter populos multos
 et corripiet gentes fortes usque in longinquum:
 Et concident gladios suos in vomeres,
 et hastas suas in ligones:
 B Non sumet gens adversus gentem gladium:
 et non discent ultra belligerare.
 Et sedebit vir subtus vineam suam, et subtus fi-
 cum suam,
 et non erit qui deterreat (*Al.* exterreat):
 quia os Domini exercituum locutum est.
 Quia omnes populi ambulabunt unusquisque in no-
 mine Dei sui:
 nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei
 nostri in æternum et ultra.
 In die illa, dicit Dominus, congregabo claudican-
 tem:
 et eam, quam ejeceram, colligam,
 et quam affixeram:
 Et ponam claudicantem in reliquias:
 et eam, quæ laboraverat, in gentem robustam:
 Et regnabit Dominus super eos in monte Sion,
 ex hoc nunc et usque in æternum.
 Et tu, turris gregis, nebulosa filia Sion usque ad
 te veniet,
 et veniet potestas prima regnum filia Jerusalem.
 Nunc quare merore contraberis?
 nunquid rex non est tibi, aut consiliarius tuus
 periit,
 quia comprehendit te dolor sicut parturientem?
 Dole, et satage, filia Sion, quasi parturiens:
 quia nunc egredieris de civitate, et habitabis in
 regione,
 et venies usque ad Babylonem:
 Ibi liberaberis,
 ibi redimet te Dominus de manu inimicorum
 tuorum.
 Et nunc congregatæ sunt super te gentes multæ,
 quæ dicunt: Lapidetur:
 et aspiciat in Sion oculus noster.
 Ipsi autem non cognoverunt cogitationes Domini,
 et non intellexerunt consilium ejus:
 quia congregavit eos quasi fenum aræ.
 Surge et tritura, filia Sion;
 quia cornu tuum ponam ferreum,
 et ungulas tuas ponam æreas.
 Et comminues populos multos,
 et interficiam¹ Domino rapinas eorum,
 et fortitudinem eorum Domino universæ terræ,
 (*Cap.* V.) Nunc vastaberis, filia latronis:
 obsidionem posuerunt super nos,
 in virga percutient maxillam iudicis Israel:
 Et tu, Bethlehem Ephrata, parvulus es in millibus
 Juda:
 ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel,
 et egressus ejus ab initio, a diebus æternitatis.
 Propter hoc dabit eos usque ad tempus, in quo par-
 turians pariet:
 et reliquæ fratrum ejus convertantur ad filias

¹ Mirum quod in secunda persona præferunt li-
 bri omnes Latini, *interficiis*, et Græci ἀναθήματα;

cum in Hebr. tamen sit in prima והחרמתי quod est
interficium, seu verius *anathemate devovebo*.

Israel ¹.
 Et stabit, et pascet in fortitudine Domini,
 in sublimitate nominis Domini Dei sui :
 Et convertentur,
 quia nunc magnificabitur usque ad terminos terræ
 Et erit iste pax :
 Assyrius cum venerit in terram nostram,
 et quando calcaverit in domibus nostris :
 Et suscitabimus super eum septem pastores,
 et octo primates homines.
 Et pascent terram Assur in gladio,
 et terram Nemrod in lanceis ejus :
 Et liberabit ab Assur cum venerit in terram nostram,
 et cum calcaverit in finibus nostris.
 Et erunt reliquiæ Jacob in medio populorum mul-
 torum, quasi ros a Domino, et quasi stillæ su-
 per herbam,
 quæ non exspectat virum, et non præstolatur fi-
 lios hominum.
 Et erunt reliquiæ Jacob in gentibus in medio po-
 pulorum multorum,
 quasi leo in jumentis silvarum,
 et quasi catulus leonis in gregibus pecorum :
 qui cum transierit, et conculcaverit, et ceperit,
 non est qui eruat.
 Exaltabitur manus tua super hostes tuos,
 et omnes inimici tui interibunt.
 Et erit in die illa, dicit Dominus :
 Auferam equos tuos de medio tui,
 et disperdam quadrigas tuas.
 Et perdam civitates terræ tuæ, et destruam omnes
 munitiones tuas,
 et auferam maleficia de manu tua, et divinationes
 non erunt in te.
 Et perire faciam sculptilia tua et statuas tuas de
 medio tui :
 et non adorabis ultra opera manuum tuarum.
 Et evellam lucos tuos de medio tui :
 et conteram civitates tuas.
 Et faciam in furore et in indignatione ultionem
 in omnibus gentibus, quæ non audierunt.
 (Cap. VI.) Audite quæ Dominus loquitur :
 Surge, contende iudicio adversum montes,
 et audian tolles vocem tuam.
 Audiant (Al. Audite) montes iudicium Domini, et
 fortia fundamenta terræ ;
 quia iudicium Domini cum populo suo et cum
 Israel dijudicabitur.
 Popule meus, quid feci tibi, et quid molestus fui
 tibi ?
 responde mihi.
 Quia eduxi te de terra Ægypti,
 et de domo servientium liberavi te ² :
 Et misi ante faciem tuam Moysen,
 et Aaron, et Mariam ?
 Popule meus, memento, quæso, quid cogitaverit ³
 Balac rex Moub,
 et quid responderit ei Balaam filius Beor,
 de Settîm usque ad Galgalam,
 ut cognosceres ⁴ justitias Domini.
 Quid dignum offeram Domino ?
 curvabo genu Deo excelso ?
 nunquid offeram ei holocaustomata, et vitulos an-

A   niculos ?
 Nunquid placari potest Dominus in millibus arie-
 tum,
 aut in multis millibus hircorum pinguium ?
 Nunquid dabo primogenitum meum pro scelere
 meo,
 fructum ventris mei pro peccato animæ meæ ?
 Indicabo tibi, o homo, qui sit bonum,
 et quid Dominus quærat a te :
 Utique facere iudicium, et diligere misericordiam,
 et sollicitum ambulare cum Deo tuo :
 Vox Domini ad civitatem clamat,
 et salus erit timentibus nomen tuum :
 Audite, tribus,
 et quis approbabit illud ?
 Adhuc ignis in domo impii thesauri iniquitatis (Al.
 impietatis).
 et mensura minor iræ plena.
 Nunquid justificabo stateram impiam,
 et sacelli pondera dolosa ?
 In quibus divites ejus repleti sunt iniquitate,
 et habitantes in ea loquebantur mendacium,
 et lingua eorum frandulenta in ore ipsorum.
 Et ego ergo cæpi percutere te perditione super pec-
 catis tuis.
 Tu comedes, et non saturaberis.
 et humiliatio tua in medio tui :
 Et apprehendes, et non salvabis :
 et quos salvaveris, in gladium dabo.
 Tu seminabis, et non metes :
 tu calcabis olivam, et non ungeris oleo :
 et mustum, et non bibes vinum.
 Et custodisti præcepta Amri, et omne opus domus
 Ahab :
 Et ambulasti in voluntatibus eorum, ut darem te
 in perditionem,
 et habitantes in ea in sibilum,
 et opprobrium populi mei portabitis.
 C (Cap. VII.) Væ mihi, quia factus sum sicut qui col-
 ligit in autumnno racemos vindemiæ :
 non est botrus ad comedendum,
 præcoquas ficus ⁵ desideravit anima mea.
 Perii sanctus de terra,
 et rectus in hominibus non est :
 Omnes in sanguine insidiantur,
 vir fratrem suum venatur ad (Al. in) mortem.
 Malum manuum suarum dicunt bonum :
 princeps postulat, et iudex in reddendo est :
 Et magnus locutus est desiderium animæ suæ,
 et conturbaverunt eam.
 Qui optimus in eis est, quasi paliurus :
 et qui rectus, quasi spina de sepe.
 Dies speculationis tuæ, visitatio tua venit :
 nunc erit vastitas eorum.
 Nolite credere amico :
 et nolite confidere in duce :
 Ab ea quæ dormit in sinu tuo,
 custodi claustra oris tui.
 D Quia filius contumeliam facit patri ;
 filia consurgit adversus matrem suam :
 nurus contra socrum suum :
 inimici hominis domestici ejus.
 Ego autem ad Dominum aspiciam,

¹ Ut ut ipse ita legat S. Pater in Commentar., Symmachi aliam interpretationem videtur probasse magis. « *Et convertentur*, inquit, sive, ut melius interpretatus est Symmachus, *habitabunt*. Jasubu enim verbum Hebraicum utrumque significat. Habitabunt autem in Ecclesia Domini, etc.

² Canon S. Germani et ms. num. 3, *et de domo servitutis*, quod in Commentariis retinet S. Hieronymus. MART.

³ Addunt alii libri *contra te*, quemadmodum ipse etiam prælegit Commentar. S. Pater. Sunt vero ea verba ex Græco *κατά σοῦ* derivata, quibus nihil

est quod in Hebraico respondeat,

⁴ In eodem Canone tertia persona exprimitur, *ut cognosceret*, etc. ; at manifesto exscriptoris errore. MART.

⁵ Ecclesiæ Carcassonensis Canon legit *immaturas ficus*. In textu autem Commentariorum scriptum legimus *primitivas ficus*, deinde in explanationibus, *immaturas ficus*. Frustra, inquit Hieronymus disse- rendo, volui... quasi extremos racemos requirere, et cum non sit botrus ad comedendum, saltem im- maturas ficus, quas Hebræi *BECCORA* בְּעוֹרָא vocant, id est, grossos ficorum, cibo sumere. MART.

exspectabo Deum salvatorem meum :
 audiet me Deus meus.
 Ne læteris, inimica mea, super me, quia cecidi :
 consurgam, cum sedero in tenebris,
 Dominus lux mea est.
 Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec
 iudicet causam meam, et faciat iudicium
 meum :
 Educet me in lucem,
 videbo justitiam ejus.
 Et aspiciet inimica mea,
 et operietur confusione, quæ dicit ad me :
 Ubi est Dominus Deus tuus ?
 Oculi mei videbunt in (Al. tacet in) eam :
 nunc erit in conculcationem ut lutum platearum,
 Dies, ut ædificentur maceræ tuæ :
 in die illa longe fiet lex.
 In die illa et usque ad te veniet de Assur, et usque
 ad civitates munitas ;
 et a civitatibus munitis usque ad flumen, et ad
 mare de mari, et ad montem de monte.
 Et erit terra in desolationem propter habitatores
 suos,
 et propter fructum cogitationum eorum.
 Pasce populum tuum in virga tua, gregem hæredi

¹ Pro *Dominum Deum nostrum pavebunt*, quatuor
 mss. id est, uterque Canonis Heb. verit. codex : ac
 duo Colbertini, Aniciensis et alter num. 73 scri-
 ptum habent, *Dominum Deum nostrum desiderabunt*:

A tatis tuæ.
 habitantes solos in saltu, in medio Carmeli :
 Pascentur Basan et Galaad juxta dies antiquos.
 Secundum dies egressionis tuæ de terra Ægypti,
 ostendam ei mirabilia.
 Videbunt gentes, et confundentur super omni for-
 titudine sua :
 ponent manum super os,
 aures eorum surdæ erunt.
 Lingent pulverem sicut serpens,
 velut reptilia terræ proturbabuntur de ædibus
 suis :
 Dominum Deum nostrum pavebunt ¹ (*Vulg.* formi-
 dabunt),
 et timebunt te.
 Quis, Deus, similis tui, qui auferis iniquitatem,
 et transis peccatum reliquiarum hæreditatis tuæ ?
 Non immittet ultra furorem æuum,
 quoniam volens misericordiam est.
B Revertetur, et miserebitur nostri :
 deponet iniquitates nostras et projiciet in pro-
 fundum maris omnia peccata nostra.
 Dabis veritatem (Al. add. in) Jacob,
 misericordiam Abraham :
 quæ jurasti ² patribus nostris a diebus antiquis.

quæ lectio nullatenus probatur e Commentariis
 L. Hieronymi, neque ex Hebræis voluminibus. *MAR.*
² Præfert ipse Hieron. in Comment. *quam ju-*
rasti.

Explicit liber Michæe prophetæ.

INCIPIT

LIBER NAHUM PROPHETÆ.

(Cap. I.) Onus Ninive.
 Liber visionis Nahum Elcesæi.
 Deus æmulator et ulciscens Dominus :
 ulciscens Dominus, et habens furorem :
 Ulciscens Dominus in hostes suos :
 et irascens ipse inimicis suis.
 Dominus patiens, et magnus fortitudine,
 et mundans non faciet innocentem.
 Dominus in tempestate et turbine via ejus,
 et nebulæ pulvis pedum ejus.
 Increpans mare, et exsiccans illud :
 et omnia flumina ad desertum deducens.
 Infirmatus est Basan, et Carmelus :
 et flos Libani elanguit.
 Montes commoti sunt ab eo, et colles desolati sunt :
 et contremuit terra a facie ejus, et orbis, et om-
 nes habitantes in eo.
 Ante faciem indignationis ejus quis stabit ?
 et quis resistet in ira furoris ejus ?
 Indignatio ejus effusa est ut ignis :
 et petreæ dissolutæ sunt ab eo.
 Bonus Dominus, et confortans in die tribulationis
 et sciens sperantes in se.
 Et in diluvio prætereunte, consummationem faciet
 loci ejus :
 et inimicos ejus persequuntur tenebræ.
 Quid cogitatis contra Dominum ?
 consummationem ipse faciet :
 non consurget duplex tribulatio.
 Quia sicut spinæ se invicem complectuntur,
 sic convivium eorum pariter potantium :
 consumentur quasi stipula ariditate plena.

C Ex te exivit cogitans contra Dominum malitiam :
 mente pertractans prævaricationem.
 Hæc dicit Dominus :
 Si perfecti fuerint, et ita plures ;
 sic quoque attondentur, et pertransibit :
 Affixi te,
 et non affligam te ultra.
 Et nunc conteram virgam ejus de dorso tuo,
 et vincula tua dirumpam.
 Et præcipiet super (Al. contra) te Dominus,
 non seminabitur ex nomine tuo amplius.
 De domo Dei tui interficiam sculptile, et conflatile,
 ponam sepulcrum tuum, quia inhonoratus es.
 Ecce super montes pedes evangelizantis et annun-
 tiantis pacem :
 celebra, Juda, festivitates tuas, et redde vota
 tua :
 Quia non adjiciet ultra ut pertranseat in te Belial :
 universæ interiit.
D (Cap. II.) Ascendit qui dispergat coram te,
 qui custodiat obsidionem (Al. in facie tua custo-
 diens) :
 Contemplare viam,
 conforta lumbos,
 robora virtutem valde.
 Quia reddidit Dominus superbiam Jacob,
 sicut superbiam Israel (Al. Quoniam sicut reddi-
 dit Dominus superbiam Jacob : sic reddet super-
 biam Israel) :
 quia vastatores dissipaverunt eos, et propagines
 eorum corruerunt.
 Clypeus fortium ejus ignitus,

virī exercitus in coccineis.
 Ignæ habent currus in die præparationis ejus,
 et agitantes¹ consopiti sunt :
 In itineribus conturbati sunt
 quadrigæ collisæ sunt in plateis :
 Aspectus eorum quasi lampades,
 quasi fulgura discurrentia.
 Recordabitur fortium suorum,
 ruent in itineribus suis :
 Velociter ascendent muros ejus,
 et præparabitur umbraculum.
 Portæ fluviorum apertæ sunt,
 et templum ad solum dirutum.
 Et miles captivus abductus est :
 et ancillæ ejus minabantur gementes ut columbæ,
 murmurantes in cordibus suis.
 Et Ninive quasi piscina aquarum aquæ ejus :
 ipsi vero fugerunt :
 State, state,
 et non est qui revertatur.
 Diripite argentum, diripiet aurum :
 et non est finis divitiarum ex omnibus vasis de-
 siderabilibus.
 Dissipata est, et scissa, et dilacerata :
 et cor tabescens, et dissolutio geniculorum, et
 defectio in cunctis renibus :
 et facies omnium eorum sicut nigredo ollæ.
 Ubi est habitaculum leonum,
 et pascua catulorum leonum, ad quam ivit leo
 ut ingrederetur illuc,
 catulus leonis, et non est qui exterreat ?
 Leo cœpit sufficienter catulis suis, et necavit leonibus
 suis :
 et implevit præda speluncas suas, et cubile suum
 rapina.
 Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum,
 et succendam usque ad fumum quadrigas tuas,
 et leuculos (Al. catulos) tuos comedet gladius :
 Et exterminabo de terra prædam tuam,
 et non audietur ultra vox nuntiorum tuorum.
 (Cap. III.) Væ, civitas sanguinum, universa menda-
 cii dilaceratione plena :
 non recedet a te rapina.
 Vox flagelli, et vox impetus rotæ, et equi frementis,
 et quadrigæ ferventis, et equitis ascendentis : et
 micantis gladii, et fulgurantis hastæ.
 et multitudinis interfectæ, et gravis ruinæ :
 Nec est finis cadaverum.
 et corruent in corporibus suis.
 Propter multitudinem fornicationum meretricis
 speciosæ, et gratæ, et habentis maleficia,
 quæ vendidit gentes in fornicationibus suis,
 et familias in maleficiis suis :
 Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum,
 et revelabo pudenda tua in facie tua,
 et ostendam (Al. add. in] gentibus nuditatem
 tuam,
 et regnis ignominiam tuam.

¹ Videtur S. interpres pro eo quod nunc habet
 Hebræus textus, verbo, וְהַבְּרִישִׁים, quod est, *et a-*
bietes, legisse non usque adeo dissimili scriptura,
 sensus autem oppido concinniori, atque erudito,
 וְהַרְכָּבִים quod est *et aurigæ*, sive *et agitantes*
 equorum. Liqueet profecto ex contextu, archetypi
 lectionem obscuriorem paulo sententiam reddere,
 ac videri scribarum incuria, et longævi temporis
 vitio depravatam. Nam et LXX duxerunt licere sibi
 aliam substituere, aut certe aliter atque in hodie-
 no est textu legerunt וְהַפְּרִישִׁים siquidem interpre-

A Et projiciam super te abominationes,
 et contumeliis te afficiam,
 et ponam te in exemplum.
 Et erit : omnis, qui viderit te, resiliet a te,
 et dicet : Vastata est Ninive :
 Quis commovebit super te caput :
 unde quæram consolatorem tibi ?
 Nunquid melior es ab (Al. Amon quam) Alexandria
 populorum, quæ habitat in fluminibus ?
 aquæ in circuitu ejus :
 cujus divitiæ, mare : aquæ, muri ejus.
 Æthiopia fortitudo ejus, et Ægyptus,
 et non est finis :
 Africa et Lybies fuerent in auxilio tuo :
 Sed et ipsa in transmigratorem ducta est (Al. tran-
 smigratorem ducitur) in captivitatem :
 parvuli ejus elisi sunt (Al. elidentur) in capite
 omnium viarum,
 et super inclytos ejus miserunt (Al. mittent) sor-
 tem,
B et omnes optimates ejus confixi sunt (Al. affi-
 gentur) in compedibus.
 Et tu ergo inebriaberis, et eris despecta :
 et tu quæres auxilium ab inimico.
 Omnes munitiones tuæ sicut ficus cum grossis
 suis :
 si concussæ fuerint, cadent in os comedentis.
 Ecce populus tuus mulieres in medio tui :
 inimicis tuis adaperitione pendentur portæ terræ
 tuæ,
 devorabit ignis vectes tuos.
 Aquam propter obsidionem hauri tibi,
 extruere munitiones tuas :
 Intra in lutum, et calca,
 subigens tene laterem.
 Ibi comedet te ignis :
 peribis, gladio devorabit te ut bruchus.
 Congregare (Al. add. ergo) ut bruchus :
 multiplicare ut locusta.
C Plures fecisti negotiationes tuas quam stellæ sunt
 cœli :
 bruchus expansus est, et avolavit.
 Custodes tui quasi locustæ :
 et parvuli tui² quasi locustæ locustarum,
 quæ confidunt in sepibus in die frigoris ;
 Sol ortus est, et avolaverunt,
 et non est cognitus locus earum ubi fuerunt.
 Dormitaverunt pastores tui, rex Assur :
 sepelientur principes tui :
 Latitavit populus tuus in montibus (Al. dispersus...,
 super montes),
 et non est qui congreget.
 Non est obscura contritio tua,
 pessima est plaga tua :
 Omnes qui audierunt auditionem tuam, compres-
 serunt manum super te :
 quia super quem non transiit malitia tua sem-
 per ?
D

tati sunt, καὶ οἱ ἰππῶτες, *et equites* ; quæ sane com-
 moda versio est, et ad quam proxime videtur ac-
 cessisse seque conformasse Hieronymus.

² Aliter Hebræus habet וְהַפְּרִישִׁים, quod est *satra-*
pes ; Hieronymus similem huic vocem substituit,
 vel properante oculo, vel quod ita scriptum in suo
 exemplari invenerit ; legit enim : וְהַפְּרִישִׁים, *parvuli*
tui, pro וְהַפְּרִישִׁים, *strapes tui*, Thaphsar Assyriæ di-
 gnitatis est nomen, ex quo Græci satrapas suos
 excuderunt.

INCIPIT

LIBER HABACUC PROPHETÆ.

(Cap. I.) Onus, quod vidit Habacuc propheta. Usquequo, Domine, clamabo, et non exaudies? vociferabor ad te vim patiens, et non salvabis? Quare ostendisti mihi iniquitatem et laborem (Al. dolorem).

videre prædam et injustitiam contra me?
Et factum est iudicium,
et contradictio potentior,
Propter hoc lacerata est lex.
et non pervenit usque ad finem iudicium:
Quia impius prævalet adversus justum,
propterea egreditur iudicium perversum,
Aspicite in gentibus, et videte:
et admiramini, et obstupescite:
Quia opus factum est in diebus vestris,
quod nemo credet cum narrabitur.
Quia ecce ego suscitabo Chaldæos, gentem amaram
et velocem,
ambulantem super latitudinem terræ, ut possideat
tabernacula non sua.
Horribilis, et terribilis est:
et ex semetipsa iudicium, et onus ejus egredietur.
Leviores pardis equi ejus:
et velociores lupis vespertinis:
Et diffundentur equites ejus:
equites namque ejus de longe venient,
volabunt quasi aquila festinans ad comedendum,
Omnes ad prædam venient,
facies eorum ventus urens:
et congregabit quasi arenam, captivitatem.
Et ipse de regibus triumphabit,
et tyranni ridiculi ejus erunt:
Ipse super omnem munitionem ridebit,
et comportabit aggerem, et capiet eam.
Tunc mutabitur spiritus, et pertransibit et corruet:
hæc est fortitudo ejus dei sui.
Nunquid non tua¹ principio, Domine Deus meus,
sancte meus,
et non moriemur?
Domine, in iudicium posuisti eum:
et fortem, ut corriperes, fundasti eum:
Mundi sunt oculi tui ne videas malum;
et respicere ad iniquitatem non poteris (Al. potes).
Quare respicis² super iniqua agentes,
et taces devorante impio justiore se?
Et facies homines quasi pisces maris,
et quasi reptile non habens principem.
Totum in hamo sublevavit,
traxit ille in sagena sua,
et congregavit in rete suum.
Super hoc lætabitur et exultabit.
Propterea immolabit sagenæ suæ,
et sacrificabit reti suo:
Quia in ipsis incrassata est pars ejus,
et cibus ejus electus.
Propter hoc ergo expandit sagenam suam,
et semper interficere gentes non parcat (Al. cessat).
(Cap. II.) Super custodiam meam stabo,
et figam gradum super munitionem:
Et contemplabor, ut videam quid dicatur mihi,

A et quid respondeam ad arguentem me.
Et respondit mihi Dominus, et dixit:
Scribe visum, et explana eum super tabulas,
ut percurrat qui legerit eum.
Quia adhuc visus procul,
et apparebit in finem, et non mentientur.
Si moram fecerit expecta eum:
quia veniens veniet, et non tardabit.
Ecce qui incredulus est non erit recta anima ejus
in semetipso:
Justus autem in fide sua vivet.
Et quomodo vinum potantem decipit:
sic erit vir superbus, et non decorabitur:
Qui dilatavit quasi infernus animam suam:
et ipse quasi mors, et non adimpletur:
Et congregabit ad se omnes gentes,
et coacervabit ad se omnes populos.
Nunquid non omnes isti super eum parabolam sument,
et loquelam ænigmatum ejus:
et dicetur: Væ ei qui multiplicat non sua?
usquequo et aggravat contra se densum lutum?
Nunquid non repente consurgent qui mordeant te:
et suscitabuntur lacerantes te
et eris in rapinam eis?
Quia tu spoliasti gentes multas,
spoliabunt te omnes qui reliqui fuerint de populis.
propter sanguinem hominis,
et iniquitatem terræ civitatis et omnium habitantium in ea.
Væ qui congregat avaritiam malam domui suæ,
ut sit in excelso nidus ejus,
et liberari se putat de manu mali.
Cogitasti confusionem domui tuæ,
concidisti populos multos, et peccavit anima tua,
Quia lapis de pariete clamabit:
et lignum, quod inter juncturas ædificiorum est,
respondebit:
C Væ qui ædificat civitatem in sanguinibus;
et præparat urbem in iniquitate.
Nunquid non hæc a Domino sunt exercituum? Laborabunt enim populi in multo igne,
et gentes in vacuum, et deficient.
Quia replebitur terra, ut cognoscant gloriam Domini,
quasi aquæ operientes mare.
Væ qui potum dat amico suo mittens fel suum,
et inebrians, ut aspiciat nuditatem ejus.
Repletus est ignominia pro gloria:
bibe tu quoque, et consopire:
Circumdabit te calix dexteræ Domini,
et vomitus ignominie super gloriam tuam.
Quia iniquitas Libani operiet te,
et vastitas animalium (Al. jumentorum) deterrebit eos de sanguinibus hominum, et iniquitate terræ, et civitatis.
et omnium habitantium in ea.
D Quid prodest sculptile,
quia sculpsit illud fictor suus conflatile, et imaginem falsam?
Quia speravit in figmento fictor ejus,
ut faceret simulacra muta.

¹ Vitiose legerat Martianæus tui pro tua.

² Nonnulli mss. et Vulgati libri, ut et ipse Hieronymus in commentario, interserunt negandi par-

ticulam: *Quare non respicis*, etc. Hebræus tamen duntaxat habet למה תביט, ad verbum. *Quare respicis*, etc.

Væ qui dicit ligno : Expergiscere ;
Surge, lapidi tacenti :
nunquid ipse docere poterit ?
Ecce iste coopertus est auro et argento :
et omnis spiritus non est in visceribus ejus.
Dominus autem in templo sancto suo :
sileat a facie ejus omnis terra,

ORATIO HABACUC
PRO IGNORATIONIBUS¹.

(Cap. III.) Domine, audivi auditionem tuam, et timui.
Domine, opus tuum,
in medio annorum vivifica illud.
In medio annorum notum facies :
cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis.
Deus ab austro veniet,
et sanctus de monte Pharan. SEMPER¹.
Operuit cælos gloria ejus :
et laudis ejus plena est terra.
Splendor ejus ut lux erit :
Cornua in manibus ejus :
Ibi abscondita est fortitudo ejus :
ante faciem ejus ibit mors.
Et egredietur diabolus ante pedes ejus.
Stetit, et mensus est terram.
Aspexit, et dissolvit gentes :
et contriti sunt montes sæculi.
Incurvati sunt colles mundi,
ab itineribus æternitatis ejus.
Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ,
turbabuntur pelles terræ Madian.
Nunquid in fluminibus iratus es, Domine ?
aut in fluminibus furor tuus ?
vel in mari indignatio tua ?
Quia ascendes super equos tuos :
et quadrigæ tuæ salvatio.
Suscitans suscitabis arcum tuum,

¹ Palatin. ms. *pro ignorantibus* ; alii quidam *pro ignorantibus*. Notatum quoque Rabbano, LXX loco *Pro ignorantibus*, legere cum cantico. Sed melius, inquit, *juxta Hebraicam veritatem legitur : Oratio Habacuc prophetæ pro ignorantibus*. Sic ipse Hieronymus in Commentario, et luculentius in fine Dialogi primi contra Pelagian. : « Habacuc propheta Canticum suum hoc inscribit titulo : *Oratio Habacuc prophetæ pro ignorantibus*. » Verbum Hebraicum שגיונות, quod illi respondet, quid proprie significet, ignorare se interpretes profitentur. Licet vero illud satis commode derivare a שגה, radice quæ sonat *errare, oberrare*, aut etiam ignorantia labi. Hinc שגיון, cantio dicitur erratica seu vaga, et mista : pluralis autem ejus numerus, hic ipse est שגיונות.

A Juramenta tribubus quæ locutus es. SEMPER.
Fluvios scindes terræ :
viderunt te, et doluerunt montes :
gurges aquarum transiit.
Dedit abyssus vocem suam :
altitudo manus suas levavit.
Sol et luna steterunt in habitaculo suo,
in luce sagittarum tuarum ibunt
in splendore fulgurantis hastæ tuæ.
In fremitu conculcabis terram :
in furore obstufacies gentes,
Egressus es in salutem populi tui,
in salutem cum Christo tuo.
Percussisti caput de domo impii
denudasti fundamentum usque ad collum. SEMPER.
Maledixisti sceptris ejus,
capiti bellatorum ejus,
venientibus ut turbo ad dispergendum me.
Exsultatio eorum,
B sicut ejus qui devorat pauperem in abscondito
Viam fecisti in mari equis tuis,
in luto aquarum multarum.
Audivi, et conturbatus est venter meus.
ad vocem (Al. a voce) contremuerunt labia mea.
Ingredietur putredo in ossibus meis,
et subter me sateat.
Ut requiescam in die tribulationis²
ut ascendam ad populum accinctum nostrum.
Ficus enim non florebit :
Et non erit germen in vineis.
Mentietur opus oliivæ :
et arva non afferent cibum.
Abscindetur de ovili pecus :
et non erit armentum in præsepibus
Ego autem in Domino gaudebo :
et exultabo in Deo Jesu meo.
Deus Dominus fortitudo mea :
et ponet pedes meos quasi cervorum.
C Et super excelsa mea deducet me victor,
in Psalmis canentem

² Canon San-Germanensis retinet hic in Oratio-
ne Habacuc *Diapsalma* LXX interpretum ; At Canon
Carcassonensis *semper* habet cum aliis mss. sacro-
rum Bibliorum exemplaribus. De Diapsalmate,
quod Hebraice dicitur סלה *Selu*, plenius disputa-
tum est in Psalterio, inquit sanctus Hieronymus.
Vide Commentaria ejusdem S. Doctoris in hunc lo-
cum, et epistolas ad Marcellam scriptas. MART.

Prius istud, et quod proxime sequitur, *Sem-
per*, Palatin. ms. cum Vulgatis libris prætermittit.
Nec tamen, quod alii autumant, fuisse eam vocem
abs Hieronymo neglectam utpote otiosam, arbitra-
mus.

³ Palatin ms. atque ipse in commentar. Hieron.
addunt hic, *meæ*, pronomen, quod retinet Hebræus
textus.

Explicit liber Habacuc prophetæ.

INCIPIT

LIBER SOPHONIÆ PROPHETÆ.

(Cap. I.) Verbum Domini, quod factum est ad So- D
phoniam, filium Chusi, filii Godoliæ, filii Ama-
riæ¹, filii Ezechiæ,
In diebus Josiæ filii Ammon regis Judæ.

¹ Amasiam pro Amaria errore exscriptorum positum reperimus in utroque exemplari canonis
MART.

Et ruinæ impiorum erunt :
 et disperdam homines a facie terræ, dicit Dominus.

Et extendam manum meam super Judam,
 et super omnes habitantes Jerusalem :

Et disperdam de loco hoc reliquias Baal,
 et nomina ædituorum cum sacerdotibus :

Et eos qui adorant super tecta militiam cæli,
 et adorant, et jurant in Domino,
 et jurant in Melchom.

Et qui avertuntur de post tergum Domini,
 et qui non quæsierunt Dominum nec investigaverunt eum,

Silete a facie Domini Dei ;
 quia juxta est dies Domini,
 quia præparavit Dominus hostiam,
 sanctificavit vocatos suos.

Et erit :
 In die hostiæ Domini, visitabo super principes, et
 super filios regis,
 et super omnes, qui induti sunt veste peregrina:
 Et visitabo super omnem, qui arroganter ingredi-
 tur
 super limen in die illa :
 qui complent domum Domini Dei sui iniquitate
 et dolo.

Et erit in die illa, dicit Dominus, vox clamoris a
 porta piscium.
 et ululatus a Secunda,
 et contritio magna a collibus.

Ulalute, habitatores Pilæ :
 conticuit omnis populus Chanaan,
 disperierunt omnes involuti argento.

Et erit in tempore illo :
 scrutabor Jerusalem in lucernis :
 Et visitabo super viros defixos in sæcibus suis : qui
 dicunt in cordibus suis :
 Non faciet bene Dominus, et non faciet male.

Et erit fortitudo eorum in direptionem,
 et domus eorum in desertum :

Et ædificabunt domos, et non habitabunt :
 et plantabunt vineas, et non hibent vinum earum.

Juxta est dies Domini magnus,
 juxta est et velox nimis :
 Vox diei Domini amara,
 tribulabitur ibi fortis.

Dies iræ, dies illa,
 dies tribulationis et angustię,
 dies calamitatis et miserię,
 dies tenebrarum et caliginis
 dies nebulæ et turbinis ;

Dies tubæ et clangoris super civitates munitas,
 et super angulos excelsos.

Et tribulabo homines,
 et ambulabunt ut cæci, quia Domino peccaverunt:
 Et effundetur sanguis eorum, sicut humus,
 et corpora eorum sicut stercora.

Sed et argentum eorum, et aurum eorum
 non poterit liberare eos in die furoris Domini¹ :

In igne zeli ejus devorabitur omnis terra,
 quia consummationem cum festinatione faciet
 cunctis habitantibus terra.

(Cap. II.) Convenite, et congregamini, gens non
 amabilis :
 Priusquam pariat jussio quasi pulverem transeun-
 tem diem,
 ante quam veniat super vos ira furoris Domini,

A antequam veniat super vos dies furoris (Al. ira
 indignationis) Domini.
 Quærite Dominum, omnes mansueti terræ, qui ju-
 dicio estis operati :
 quærite justum, quærite mansuetum :
 si quo modo abscondamini in die furoris Domini.

Quia Gaza destructa erit,
 et Ascalon in desertum,
 Azotum in meridiem ejicient,
 et Accaron eradicabitur.

Væ qui habitatis funiculum maris, gens perditorum :
 Verbum Domini super vos, Chanaan, terra Philisti-
 norum,
 et disperdam te, ita ut non sit inhabitator,
 Et erit funiculus maris requies pastorum,
 et caulæ peccorum :
 Et erit funiculus ejus, qui remanserit de domo
 Juda :
 ibi pascentur,
 in domibus Ascalonis ad vesperam requiescent :

B Quia visitabit eos Dominus Deus eorum,
 et avertet captivitatem eorum,
 Audivi opprobium Moab, et blasphemias filiorum
 Ammon :
 quæ exprobraverunt populo meo,
 et magnificati sunt super terminos eorum,
 Propterea vivo ego, dicit Dominus (Al. add. Deus)
 exercituum Deus Israel,
 quia Moab ut Sodoma erit,
 et filii Ammon quasi Gomorrha ;
 Siccitas spinarum, et acervi salis,
 et desertum usque in æternum :
 Reliquiæ populi mei deripient eos,
 et residui gentis meæ possidebunt illos.

Hoc eis eveniet pro superbia sua :
 quia blasphemaverunt, et magnificati sunt super
 populum Domini exercituum.

Horribilis Dominus super eos,
 et attenuabit omnes deos terræ :

C Et adorabunt eum viri de loco suo,
 omnes insulæ gentium.

Sed et vos, Æthiopes,
 interfecti gladio meo eritis.

Et extendet manum suam super aquilonem,
 et perdet Assur :
 Et ponet speciosam in solitudinem,
 et in invium, et quasi desertum.

Et accubabunt in medio ejus greges,
 omnes bestię gentium :
 Et onocrotalus et ericius in liminibus ejus morabuntur :
 vox cantantis in fenestra,
 corvus in superliminari,
 quoniam attenuabo robur ejus.

Hæc est civitas gloriosa habitans in confidentia :
 quæ dicebat in corde suo : Ego sum,
 et extra me non est alia amplius :

D Quomodo facta est in desertum cubile bestię ?
 Omnis qui transit per eam, sibilabit,
 et movebit manum suam.

(Cap. III.) Væ, provocatrix², et redempta civitas.
 columba.
 Non audivit vocem, et non suscepit disciplinam ;
 In Domino non est confisa,
 ad Deum tuum non appropinquavit.

Principes ejus in medio ejus
 quasi leones rugientes :
 Judices ejus lupi vespere,

¹ Canonis exemplaria addunt nomen *iræ*, in die iræ furoris Domini, sed superfluum est. MART.

² Nemo, qui Hebraice non nihil sciat, dubitabit pro eo quod scriptum in archetypo est מוראה, et *spectata* seu *famosa*, atque *illustris* dicitur, lectum abs Hieronymo, una minus litterula, מורה, aut מרה. quod est, *provocatrix*, *contumax*, sive *exacerbans*,

ac meliorem fortasse reddit sententiam. Porro ipsum hoc velim summæ ejus eruditioni, atque Hebræi sermonis peritiæ tribui: neque enim qui eum præcesserunt Græci alii interpretes, certe non LXX, qui vertunt ἐπιφάνης, facem ei, ad reformandam Hebræi textus lectionem, prætulerunt.

non relinquebant in mane.
 Prophetæ ejus vesani,
 veri infideles :
 Sacerdotes ejus polluerunt sanctum,
 injuste egerunt contra legem.
 Dominus justus in medio ejus non faciet iniquitatem : mane, mane judicium suum dabit in lucem,
 et non abscondetur ;
 Nescivit autem iniquus confusionem.
 Disperdidit gentes, et dissipati sunt anguli earum ;
 desertas feci vias eorum, dum non est qui transent :
 desolatæ sunt civitates eorum, non remanente viro, nec ullo habitatore.
 Dixi : Attamen timebis me, suscipies disciplinam :
 et non peribit habitaculum ejus, propter omnia in quibus visitavi eam :
 Verumtamen diluculo surgentes
 corruerunt omnes cogitationes suas.
 Quapropter exspecta me, dicit Dominus, in die resurrectionis meæ in futurum,
 quia judicium meum ut congregem gentes, et colligam regna :
 Et effundam super eos (Al. Ut... eas) indignationem meam, omnem iram furoris mei :
 In igne enim zeli mei
 devorabitur omnis terra.
 Quia tunc reddam populis labium electum,
 ut invocent omnes in nomine (Al. nomen) Domini,
 et serviant ei humero uno.
 Ultra flumina Æthiopiæ, inde supplices mei,
 filii dispersorum meorum, deferunt munus mihi :
 In die illa non confunderis super cunctis adinventionibus tuis,
 quibus prævaricata es in me :
 Quia tunc auferam de medio tui magniloquos superbiæ tuæ,
 et non adjicies exaltari amplius in monte sancto C

¹ Vulgati, *Jubila, Israel* : plurium autem numero in Hebræo est *יָבִיל*, *Jubilate* : unus penes Martian. ms. *Jubila tu*.

² Tria exemplaria mss. in dilectione tua. Pronomen quoque secundæ personæ retinet editus

A meo,
 Et derelinquam in medio tui populum pauperem et egenum,
 et sperabunt in nomine Domini.
 Reliquiæ Israel non facient iniquitatem,
 nec loquentur mendacium,
 et non invenietur in ore eorum lingua dulosa.
 Quoniam ipsi pascentur et accubabunt,
 et non erit qui exterreat.
 Lauda, filia Sion :
 jubilate, Israel ¹ :
 lætare, et exulta in omni corde, filia Jerusalem.
 Abstulit Dominus judicium tuum,
 avertit inimicos tuos :
 Rex Israel Dominus in medio tui,
 non timebis malum ultra.
 In die illa dicetur Jerusalem : Noli timere,
 Sion, non dissolvantur manus tuæ.
 Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipse salvabit ;
 gaudebit super te in lætitia,
 silebit in dilectione sua ² (Al. tua),
 exultabit super te in laude.
 Nugas, qui a lege recesserant, congregabo, quia ex te crant,
 ut non ultra habeas super eis opprobrium.
 Ecce ego interficiam omnes, qui afflixerunt te in tempore illo ;
 et salvabo claudicantem ;
 et eam, quæ ejecta fuerat, congregabo :
 Et ponam eos in laudem, et in nomen, in omni terra confusionis eorum :
 In tempore illo, quo adducam vos ;
 et in tempore, quo congregabo vos.
 Dabo enim vos in nomen et in laudem omnibus populis terræ,
 cum convertero captivitatem vestram.
 coram oculis vestris, dicit Dominus.

textus sacer in Commentariis Hieronymianis; quod tamen stare non potest cum ipsa expositione S. Doctoris, ubi ait : *Et hæc faciet in dilectione sua, non tuo merito, sed misericordia sua.* MART.

Explicit liber Sophoniæ prophetæ.

INPICIT

LIBER AGGÆI PROPHETÆ.

(Cap. I.) In anno secundo Darii regis, in mense D sexto, in die una mensis,
 Factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetæ,
 ad Zorobabel filium Salathiel, ducem Juda,
 et ad Jesum, filium Josedec, sacerdotem magnum,
 dicens :
 Hæc ait Dominus exercituum, dicens :
 Populus iste dicit :
 Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ.
 Et factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, dicens :
 Nunquid tempus vobis est, ut habitetis in domibus laqueatis, et domus ista deserta ?
 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum ;
 Ponite corda vestra super vias vestras,
 Seminastis multum, et intulistis parum :
 comedistis, et non estis satiati :

bibistis, et non estis inebriati :
 operuistis vos, et non estis calefacti
 et qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum.
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Ponite corda vestra super vias vestras :
 Ascendite in montem, portate lignum, et ædificate domum :
 et acceptabilis mihi erit, et glorificabor, dicit Dominus.
 Respexistis ad amplius, et ecce factum est minus et intulistis in domum, et exussflavi illud :
 Quam ob causam ? dicit Dominus exercituum ;
 quia domus mea deserta est,
 et vos festinatis unusquisque in domum suam.
 Propter hoc super vos prohibiti sunt cæli, ne darent rorem,
 et terra prohibita est (Al. continuit germen), et

daret germen suum :
 Et vocavi siccitatem ¹ super terram, et super montes,
 et super triticum, et super vinum, et super oleum,
 et quæcunque profert humus,
 et super homines, et super jumenta,
 et super omnem laborem manuum.
 Et audivit Zorobabel filius Salathiel, et Jesus filius Josedec sacerdos magnus,
 et omnes reliquæ populi,
 vocem Domini [*Al. tac. Domini*] Dei sui, et verba Aggæi prophetæ,
 sicut misit eum Dominus Deus eorum ad ipsos ;
 et timuit populus a facie Domini :
 Et dixit Aggæus nuntius Domini de nuntiis Domini, populo dicens :
 Ego vobiscum sum, dicit Dominus.
 Et suscitavit Dominus spiritum Zorobabel filii Salathiel, ducis Juda,
 et spiritum Jesu filii Josedec sacerdotis magni, et spiritum reliquorum de omni populo :
 et ingressi sunt,
 et faciebant opus in domo Domini exercituum Dei sui.
 (Cap. II.) In die vicesima et quarta mensis, in sexto mense,
 in anno secundo Darii regis.
 In septimo mense, vicesima et prima mensis,
 factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, dicens :
 Loquere ad Zorobabel filium Salathiel ducem Juda, et ad Jesum filium Josedec sacerdotem magnum, et ad reliquos populi, dicens :
 Quis in vobis est derelictus, qui vidit domum istam in gloria sua prima ?
 et quid vos videtis hanc nunc ?
 nunquid non ita est, quasi non sit in oculis vestris ?
 Et nunc confortare, Zorobabel, dicit Dominus :
 et confortare, Jesu, fili Josedec sacerdos magne,
 et confortare, omnis populus terræ, dicit Dominus exercituum :
 Et facite (quoniam ego vobiscum sum, dicit Dominus exercituum)
 verbum quod pepigi vobiscum cum egredere mini de terra Ægypti :
 Et spiritus meus erit in medio vestrum, nolite timere.
 Quia hæc dicit Dominus exercituum :
 Adhuc unum modicum est,
 et ego commovebo cælum, et terram, et mare, et aridam.
 Et movebo omnes gentes :
 Et veniet desideratus cunctis gentibus :
 et implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum.
 Meum est argentum, et meum est aurum, dicit Dominus exercituum.
 Magna erit gloria domus istius novissimæ plus quam primæ, dicit Dominus exercituum :

A et in loco ipso dabo pacem, dicit Dominus exercituum.
 In vicesima et quarta noni mensis, in anno secundo Darii regis ²,
 factum est verbum Domini ad Aggæum prophetam, dicens :
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Interroga sacerdotes legem, dicens :
 Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui,
 et tetigerit de summitate ejus panem, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum :
 nunquid sanctificabitur ?
 Respondentes autem sacerdotes, dixerunt : Non.
 Et dixit Aggæus :
 Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, nunquid contaminabitur ?
B Et responderunt sacerdotes, et dixerunt : Contaminabitur.
 Et respondit Aggæus, et dixit :
 Sic populus iste, et sic gens ista ante faciem meam, dicit Dominus,
 et sic omne opus manuum eorum :
 Et omnia quæ obtulerint ibi, contaminata erunt.
 Et nunc ponite corda vestra a die hac et supra, antequam poneretur lapis super lapidem in templo Domini.
 Cum accederetis ad acervum viginti modiorum, et flierent decem :
 intraretis ad torcular, ut exprimeretis quinquaginta lagenas, et siebant viginti.
 Percussi vos vento urente, et aurigine, et grandine omnia opera manuum vestrarum :
 et non fuit in vobis, qui reverteretur ad me, dicit Dominus.
C Ponite corda vestra ex die ista et in futurum, a die vicesima et quarta noni mensis :
 A die, qua fundamenta jacta sunt templi Domini, ponite super cor vestrum.
 Nunquid jam semen in germine est,
 et adhuc vinea, et ficus, et malogranatum, et lignum olivæ non floruit ?
 ex die ista benedicam.
 Et factum est verbum Domini secundo ad Aggæum in vicesima et quarta mensis, dicens,
 Loquere ad Zorobabel ducem Juda, dicens,
 Ego movebo cælum pariter et terram.
 Et subvertam solium regnorum,
 et conteram fortitudinem regni gentium,
 Et subvertam quadrigam, et ascensorem ejus,
 et descendent equi, et ascensores eorum :
 vir in gladio fratris sui.
 In die illa dicit Dominus exercituum,
 assumam te, Zorobabel, fili Salathiel, serve meus, dicit Dominus :
D Et ponam te quasi signaculum,
 quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

¹ Audiendus hoc loco S. ipse Interpres in Commentario : Pro *siccitate*, inquit, LXX ῥομφαίαν, id est, *gladium* transtulerunt, sed in Hebraico tribus litteris scriptum reperi, *hheth:res beth*, quod si *hhareb* legimus, *gladium* sonat ; si *oreb*, *zabowax*, quod nos transtulimus, *siccitatem* ; licet melius in urentem ventum transferri possit. Et revera quo-

niam sermo de terra est, et agrorum sterilitas magis mihi videtur ventus urens in præsentis loci intelligi quam gladius, » etc.

² Non addit Hebræus textus *regis*, quod nomen neque ipse in Commentariis Hieronymus hic novit.

INCIPIT

LIBER ZACHARIÆ PROPHETÆ.

- (Cap. I.) In mense octavo, in anno secundo Darii, **A** factum est verbum Domini ad Zachariam, filium Barachæ, filii [Al. filium] Addo, prophetam, dicens :
 Iratus est Dominus super patres vestros iracundia.
 Et dices ad eos :
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Convertimini ad me, ait Dominus exercituum :
 et convertar ad vos, dicit Dominus exercituum.
 Ne sitis sicut patres vestri,
 ad quos clamabant prophetæ priores, dicentes :
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Convertimini de viis vestris malis, et de cogitationibus vestris pessimis :
 et non audierunt, neque attenderunt ad me, dicit Dominus.
 Patres vestri ubi sunt ?
 et prophetæ nunquid in sempiternum vivent ?
 Veruntamen verba mea, et legitima mea, quæ mandavi servis meis prophetis,
 nunquid non comprehenderunt patres vestros, et converſi sunt, et dixerunt :
 Sicut cogitavit Dominus exercituum facere nobis secundum vias nostras.
 et secundum adinventiones nostras, fecit nobis ?
 In die vicesima et quarta undecimi mensis Sabbath, in anno secundo Darii,
 factum est verbum Domini ad Zachariam, filium Barachæ, filii Addo, prophetam, dicens :
 Vidi pernoctem, et ecce virascendens superequum rufum,
 et ipse stabat inter myrteta, quæ erant in profundo :
 et post eum equi rufi, varii, et albi.
 Et dixi :
 Quid sunt isti, domine mi ?
 Et dixit ad me Angelus qui loquebatur in me :
 Ego ostendam tibi quid sint hæc.
 Et respondit vir, qui stabat inter myrteta, et dixit :
 Isti sunt, quos inſit Dominus, ut perambulent [Al. perambulant] terram.
 Et responderunt angelo Domini, qui stabat inter myrteta, et dixerunt :
 Perambulavimus terram,
 et ecce omnis terra habitatur, et quiescit.
 Et respondit angelus Domini, et dixit :
 Domine exercituum, usquequo tu non misereberis Jerusalem, et urbium Juda, quibus iratus es ?
 Iste septuagesimus annus est.
 Et respondit Dominus angelo, qui loquebatur in me verba bona,
 verba consolatoria.
 Et dixit ad me angelus, qui loquebatur in me :
 Clama, dicens :
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Zelatus sum Jerusalem et Sion zelo magno,
 Et ira magna ego irascor super gentes opulentas :
 Quia ego iratus sum parum,
 ipsi vero adjuverunt in malum.
 Propterea hæc dicit Dominus :
 Revertar ad Jerusalem in misericordiis :
 Et domus mea ædificabitur in ea, ait Dominus exercituum :
 et perpendiculum extendetur super Jerusalem.
 Adhuc clama, dicens :
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Adhuc effluent civitates meæ bonis :
 et consolabitur Dominus adhuc Sion,
 et eliget adhuc Jerusalem.
 Et levavi oculos meos, et vidi :
 et ecce quatuor cornua.
 Et dixi ad angelum, qui loquebatur in me :
 Quid sunt hæc ?
 et dixit ad me :
 Hæc sunt cornua, quæ ventilaverunt Judam, et Israel, et Jerusalem.
 Et ostendit mihi Dominus quatuor fabros.
 Et dixi :
 Quid isti veniunt facere ?
 Qui ait, dicens :
 Hæc sunt cornua, quæ ventilaverunt Judam per singulos viros,
 et nemo eorum levavit caput suum :
 Et venerunt isti deterrere ea, ut dejiciant cornua gentium, quæ levaverunt cornu super terram Juda ut dispergerent eam.
 (Cap. II.) Et levavi oculos meos, et vidi :
 et ecce vir, et in manu ejus funiculus mensorum.
 Et dixi :
 Quo tu vadis ?
 Et dixit ad me :
 Ut metiar Jerusalem,
 et videam quanta sit latitudo ejus,
 et quanta longitudo ejus.
 Et ecce angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur,
 et angelus alius egrediebatur in occursum ejus.
 Et dixi ad eum :
 Curre, loquere ad puerum istum, dicens :
 Absque muro habitabitur Jerusalem,
 præ multitudine hominum et jumentorum in medio ejus.
 Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu :
 et in gloria ero in medio ejus.
 O, o fugite de terra aquilonis, dicit Dominus ¹ :
 quoniam in quatuor ventos cæli dispersi vos, dicit Dominus.
 O Sion,
 fuge [Al. surge], quæ habitas apud filiam Babylonis :
 Quia hæc dicit Dominus exercituum :
 Post gloriam misit me ad gentes, quæ spoliaverunt vos :
 Qui enim tetigerit vos,
 tangit pupillam oculi mei ² :
 Quia ecce levo manum meam super eos,

¹ Post hæc verba, aliud comma additum legitur in exemplaribus Canonis Hebraicæ veritatis : *Ex quatuor ventis cæli colligam vos* : quod quidem in contextu prima manu positum invenimus in ms. San-Germanensi ; in Carcassonensi vero supra con-

textum et secunda manu. MANT.

² Cum Hebræus textus יְיָ תִּמְצֵיךְ tum illo pressius S. Interpres in Commentario, *oculi ejus præferunt*.

et erunt prædæ his qui serviebant sibi :
 et cognoscetis quia Dominus exercituum mi-
 sit me.
 Lauda, et lætare, filia Sion:
 quia ecce ego venio, et habitabo in medio tui,
 ait Dominus.
 Et applicabuntur Gentes multæ ad Dominum in die
 illa,
 et erunt mihi in populum :
 Et habitabo in medio tui :
 et scies quia Dominus exercituum misit me
 ad te.
 Et possidebit Dominus Judam partem suam in
 terra sanctificata ;
 et eliget adhuc Jerusalem.
 Silcat omnis caro a facie Domini :
 quia consurrexit de habitaculo sancto tuo.
 (Cap. III.) Et ostendit mihi Dominus (Al. tac. Do-
 minus) Jesum sacerdotem magnum stantem
 coram angelo Domini :
 et Satan stabat a dextris ejus, ut adversaretur
 ei.
 Et dixit Dominus ad Satan :
 Increpet Dominus in te, Satan :
 Et increpet Dominus in te, qui elegit Jerusalem :
 Nunquid non iste torris est erutus de igne ?
 Et Jesus erat indutus vestibibus sordidis ?
 et stabat ante faciem angeli.
 Qui respondit, et ait ad eos qui stabant coram se,
 dicens :
 Auferte vestimenta sordida ab eo.
 Et dixit ad eum :
 Ecce abstuli a te iniquitatem tuam,
 et indui te mutatoriis,
 Et dixit :
 Ponite cidarim mundam super caput ejus.
 Et posuerunt cidarim mundam super caput ejus,
 et induerunt eum vestibibus ;
 et angelus Domini stabat.
 Et contestabatur angelus Domini Jesum, dicens :
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Si in viis meis ambulaveris, et custodiam meam
 custodieris :
 tu quoque judicabis domum meam, et custodies
 atria mea,
 et dabo tibi ambulantes de his, qui nunc his
 assistunt.
 Audi, Jesu, sacerdos magne,
 tu et amici tui, qui habitant coram te,
 quia viri portendentes sunt.
 Ecce enim ego : Adducam servum meum orientem.
 Quia ecce lapis, quem dedi coram Jesu :
 super lapidem unum septem oculi sunt :
 Ecce ego cælabo sculpturam ejus, ait Dominus exer-
 cituum :
 et auferam iniquitatem terræ illius in die una.
 In die illa, dicit Dominus exercituum,
 vocabit vir amicum suum subter vineam
 et subter ficum.
 (Cap. IV.) Et reversus est angelus, qui loqueba-
 tur in me,
 et suscitavit me, quasi virum qui suscitatur de
 somno suo.
 Et dixit ad me :
 Quid tu vides ?
 Et dixi :

¹ Rectius videtur S. ipse interpres in Commenta-
 rio bis *septem*, legere: *Septem et septem infusoria*,
 etc. Sic nempe in ipso est Hebraico exemplari
 שבעה ושבעה מוצקות ad verbum *septem et septem in-*
fusoria, etc. Fortasse autem ad Græcæ versionis
 normam, ubi semel est, καὶ ἐπὶ ἑπτασφρίδας, hic
 quoque positum est semel.

² Solidus hic versus, *Non in exercitu, nec in*
robore : in Martianæi editione deerrat, Quem quidem

A vidi et ecce candelabrum aureum totum,
 et lampas ejus super caput ipsius,
 et septem lucernæ ejus super illud :
 et septem ¹ infusoria lucernis, quæ erant super
 caput ejus.
 Et duæ olivæ super illud :
 una a dextris lampadis, et una a sinistris ejus,
 Et respondi, et aio ad angelum, qui loquebatur
 in me, dicens :
 Quid sunt hæc, domine mi ?
 Et respondit angelus, qui loquebatur in me, et dixit
 ad me :
 Nunquid nescis quid sunt hæc ?
 Et dixi :
 Non, domine mi.
 Et respondit, et ait ad me, dicens :
 Hoc est verbum Domini ad Zorobabel, dicens :
 Non in exercitu, neque in robore ²,
 sed in spiritu meo, dicit Dominus exercituum,
 B Quis tu, mons magne, coram Zorobabel in planum ?
 Et educet lapidem primarium,
 et exæquabit gratiam gratiæ ejus.
 Et factum est verbum Domini ad me,
 dicens :
 Manus Zorobabel fundaverunt domum istam, et ma-
 nus ejus perficient eam :
 et scietis quia Dominus exercituum misit me ad
 vos.
 Quis enim despexit dies parvos ?
 et lætabuntur, et videbunt lapidem
 stanneum in manu Zorobabel.
 Septem isti oculi (Al. add. sunt) Domini,
 qui discurrunt in universam terram.
 Et respondi, et dixi ad eum :
 Quid sunt duæ olivæ istæ, ad dexteram candelab-
 bri, et ad sinistram ejus ?
 Et respondi secundo, et dixi ad eum :
 Quid sunt duæ spicæ olivarum, quæ sunt juxta
 duo rostra aurea,
 C in quibus sunt suffusoria ex auro ?
 Et ait ad me, dicens :
 Nunquid nescis quid sunt hæc ?
 Et dixi :
 Non, domine mi.
 Et dixit :
 Isti sunt duo filii olei qui assistunt Dominatori uni-
 versæ terræ.
 (Cap. V.) Et conversus sum, et levavi oculos meos,
 et vidi,
 et ecce volumen volans.
 Et dixit ad me :
 Qui tu vides ?
 Et dixi :
 Ego video volumen volans :
 longitudo ejus viginti cubitorum,
 et latitudo ejus decem cubitorum.
 Et dixit ad me :
 Hæc est maledictio, quæ egreditur super faciem om-
 nis terræ
 D Quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, judicabitur :
 et omnis jurans, ex hoc similiter judicabitur :
 Educam illud, dicit Dominus exercituum
 et veniet ad domum furis.
 et ad domum jurantis in nomine meo mendaciter :
 Et commorabitur in medio domus ejus,
 et consumet eam, et ligna ejus, et lapides ejus,
 Et egressus est angelus, qui loquebatur in me :

typographorum facile puto esse lapsum, cujus gene-
 ris tametsi plures occurrerint, nullum fere indica-
 vimus ad destinandam ejus nominis invidiam, cum
 satis fuit lectori emendasse. Hunc vero ea de causa
 notamus, ut si qua nostræ etiam editioni typogra-
 phica menda insederint, det veniam, qui graviora
 interdum peccasse Parisiensem typographum scie-
 rit.

et dixit ad me :
 Leva oculos tuos,
 et vide quid est hoc, quod egreditur,
 Et dixi :
 Quidnam est?
 Et ait :
 Hæc es amphora egrediens :
 Et dixit :
 Hæc est oculus eorum in universa terra.
 Et ecce talentum plumbi portabatur,
 et ecce mulier una sedens in medio amphoræ.
 Et dixit :
 Hæc est impietas.
 Et projecit eam in medio amphoræ,
 et misit massam plumbeam in os ejus.
 Et levavi oculos meos, et vidi :
 et ecce duæ mulieres egredientes, et spiritus in
 alis earum,
 et habebant alas quasi alus milvi :
 et levaverunt amphoram inter terram et cælum. **B**
 Et dixi ad angelum, qui loquebatur in me :
 Quo istæ deferunt amphoram?
 Et dixit ad me :
 Ut ædificetur ei domus in terra Sennaar,
 et stabiliatur, et ponatur ibi super basem suam.
 (Cap. VI.) Et conversus sum, et levavi oculos
 meos, et vidi :
 et ecce quatuor quadrigæ egredientes de (Al. in)
 medio duorum montium :
 et montes, montes ærei.
 In quadriga prima equi rufi,
 et in quadriga secunda equi nigri,
 et in quadriga tertia equi albi,
 et in quadriga quarta equi varii fortes.
 Et respondi, et dixi ad angelum, qui loquebatur
 in me :
 Qui sunt hæc, domini mi?
 Et respondit angelus, et ait ad me :
 Isti sunt quatuor venti cœli, qui egrediuntur, ut **C**
 stent coram Dominatore omnis terræ.
 In qua erant equi nigri, egrediebantur in terram
 aquilonis :
 et albi ogressi sunt post eos :
 et varii egressi sunt ad terram austri.
 Qui autem erant robustissimi, exierunt,
 et quærebant ire et discurrere per omnem terram.
 Et dixit :
 Ite, perambulate terram :
 et perambulaverunt terram :
 Et vocavit me, et locutus est ad me dicens ;
 Ecce qui egrediuntur in terram aquilonis, requie-
 scere fecerunt spiritum meum in terra aquilonis.
 Sume a transmigratione, ab Holdai, et a Tobia,
 et ab Idaia ;
 Et venies tu in die illa,
 et intrabis domum Josiæ, filii Sophoniæ, qui ve-
 nerunt de Babylone,
 Et sumes argentum, et aurum :
 et facies coronas, et pones in capite Jesu, filii
 Josedec, sacerdotiis magni ;
 et loqueris ad eum dicens :
 Hæc ait Dominus exercituum, dicens ;
 Ecce vir oriens nomen ejus :

¹ Propria hæc nomina, *Helemo, Tobix, Idaix*, etc. לחלם ולטוביה ולידעיה, etc., Septuaginta interpretes juxta Hebraicam etymologiam transferunt τοῖς ὑπο-
 μένουσιν, καὶ τοῖς χερσὶ μόνις αὐτῆς, καὶ τοῖς ἐπὶ-
 γυωάσιν αὐτῆς, etc. Quod igitur in uno alterove
 ms. invenit Martianæus hic aditum. *eis qui susti-
 nent*, etc., glossema est nominis *Helem* ex septua-
 ginta derivatum, ac pridem, ut videtur, ascri-
 ptum in libri margine, deinde intrusum temere in
 textum.

² Ita Canon San Germanensis noster cum aliis

A et subter eum orietur, et ædificabit templum
 Domino.
 Et ipse estructuret templum Domino :
 et ipse portabit gloriam,
 et sedebit, et dominabitur super solio suo :
 Et erit sacerdos super solio suo,
 et consilium pacis erit inter illos duos.
 Et coronæ erunt Helem, et Tobix et Idaia¹ et Hen,
 filio Sophoniæ, memoriale in templo Domini.
 Et qui procul sunt, venient, et ædificabunt in tem-
 plo Domini :
 et scietis quia Dominus exercituum misit me
 ad vos.
 Erit autem hoc.
 si auditu audieritis vocem Domini Dei vestri.
 (Cap. VII.) Et factum est in anno quarto Darii regis,
 factum est verbum Domini ad Zachariam,
 in quarta mensis noni, qui est Casleu.
 Et miserunt ad domum Dei, Sarasar, et Rogomme-
 lech, et viri qui erant cum eo.
 ad deprecandam faciem Domini :
 Utdicerent sacerdotibus domus Domini exercituum,
 et prophetis, loquentes :
 Nunquid flendum mihi et in quinto mense,
 vel sanctificare me debeo, sicut feci jam multis
 annis?
 Et factum est verbum Domini exercituum ad me,
 dicens :
 Loquere ad omnem populum terræ, et ad sacerdo-
 tes, dicens :
 Cum jejunaretis, et plangeretis in quinto et septi-
 mo per hos septuaginta annos :
 nunquid jejunium jejunastis mihi?
 Et cum comedistis et bibistis ;
 nunquid non vobis comedistis, et vobismetipsis
 bibistis?
 Numquid non sunt verba, quæ locutus est Domi-
 nus in manu prophetarum priorum,
 cum adhuc Jerusalem habitaretur, et esset opu-
 lenta,
 ipsa et urbes (Al. add. illius) in circuitu ejus, et
 ad austrum, et in campestribus habitaretur?
 Et factum est verbum Domini ad Zachariam, dicens:
 Hæc ait Dominus exercituum, dicens :
 Judicium verum judicate,
 et misericordiam et miserationes facite, unusquis-
 que cum fratre suo.
 Et viduam et pupillum, et advenam, et pauperem
 nolite calumniari :
 et malum vir fratri suo non cogitet in corde suo.
 Et noluerunt attendere, et verterunt scapulam re-
 cedentem²,
 et aures suas aggravaverunt, ne audirent.
 Et cor suum posuerunt ut adamantem, ne audi-
 rent legem,
 Et verba quæ misit Dominus exercituum in spiritu
 suo per manum prophetarum priorum,
 et facta est indignatio magna a Domino exerci-
 tum.
D Et factum est sicut locutus est, et non audierunt :
 sic clamabunt, et non exaudiam, dicit Dominus
 exercituum.
 Et dispersi eos per omnia regna, quæ nesciunt :
 et terra desolata est ab eis, eo quod non esset

omnibus mss. codicibus sacrorum Bibliorum, uno
 excepto Carcassonensi, qui legit *averterunt* : contra
 quod S. Hieronymus docuit lib. II. Comment. in Za-
 chariam, dicens : « Cum ergo ista præceperim, illi
 attendere noluerunt, et verterunt *scapulam receden-
 tem*, sive dorsum contemnens; ex habitu corporis
 mea imperia respuentes. Solemus enim quando,
 rugata fronte et nare contracta, contemnimus ad-
 monentes, dorsum vertere, juxta illud quod scri-
 ptum est : Verterunt ad me dorsa et non facies
 suas, etc. » MART.

transiens et revertens :
 et posuerunt terram desiderabilem in desertum.
 (Cap. VIII.) Et factum est verbum Domini exerci-
 tum, dicens :
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Zelatus sum Sion zelo magno,
 et indignatione magna zelatus sum eam.
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Reversus sum ad Sion, et habitabo in medio Jeru-
 salem :
 et vocabitur Jerusalem civitas veritatis,
 et mons Domini exercituum mons sanctificatus.
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Adhuc habitabunt senes et anus in plateis Jerusalem :
 et vir, baculus in manu ejus præ multitudine
 dierum ¹.
 Et plateæ civitatis complebuntur infantibus et puellis
 ludentibus in plateis ejus.
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Si difficile videbitur in oculis reliquiarum populi
 hujus in diebus illis,
 nunquid in oculis meis difficile erit ? dicit Domi-
 nus exercituum.
 Ecce ego salvabo populum meum de terra orientis,
 et de terra occasus solis.
 Et adducam eos, et habitabunt in medio Jerusalem :
 et erunt mihi in populum,
 et ego ero eis in veritate et justitia.
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Confortentur manus vestræ, qui auditis in diebus
 his sermones istos per os prophetarum,
 in die qua fundata est domus Domini exercituum,
 ut templum ædificaretur,
 Siquidem ante dies illos merces hominum non erat,
 nec merces jumentorum erat ;
 Neque introeunti et exeunti erat pax præ tribula-
 tione,
 et dimisi omnes homines, unumquemque contra
 proximum suum.
 Nunc autem non juxta dies priores ego faciam reli-
 quias populi hujus, dicit Dominus exercituum,
 sed semen pacis erit :
 Vineæ dabit fructum suum,
 et terra dabit germen suum,
 et cæli dabunt rorem suum,
 et possidere faciam reliquias populi hujus uni-
 versa hæc.
 Et erit :
 sicut eratis maledictio in gentibus, domus Juda
 et domus Israel :
 sic salvabo vos, et eritis benedictio.
 Nolite timere,
 confortentur manus vestræ.
 Quia hæc dicit Dominus exercituum :
 Sicut cogitavi, ut affligerem vos, cum ad iracundiam
 provocassent me patres vestri, dicit Dominus,
 et non sum misertus.
 Sic conversus cogitavi in diebus istis, ut bene-
 faciam et Jerusalem, et domui Juda :
 nolite timere.
 Hæc sunt ergo verba, quæ facietis.
 Loquimini veritatem unusquisque cum proximo
 suo :

A veritatem et judicium pacis judicate in portis
 vestris,
 Et unusquisque malum contra amicum suum ne
 cogitetis in cordibus vestris :
 et juramentum mendax ne diligatis ;
 omnia enim hæc sunt quæ odi, dicit Dominus.
 Et factum est verbum Domini exercituum ad me,
 dicens :
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Jejunium quarti
 et jejunium quinti
 et jejunium septimi,
 et jejunium decimi,
 et erit domui Juda in gaudium et lætitiā,
 et in solemnitates præclaras :
 Veritatem tantum et pacem diligite.
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Usquequo veniant populi,
 et habitent in civitatibus multis,
 et vadant habitatores, unus ad alterum, di-
 centes :
 Eamus, et deprecemur faciem Domini,
 et quæramus Dominum exercituum ;
 vadam etiam ego.
 Et veniunt populi multi, et gentes robustæ,
 ad quærendum Dominum exercituum in Jeru-
 salem, et deprecandam faciem Domini.
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 In diebus illis, in quibus apprehendent decem ho-
 mines ex omnibus linguis gentium,
 et apprehendent simbriam viri Judæi, dicentes :
 Ibimus vobiscum,
 audivimus enim quoniam Deus vobiscum
 est.
 (Cap. IX.) Onus verbi Domini in terra Adrach,
 et Damasci requiei ejus :
 quia Domini est oculus hominis, et omnium tri-
 buum Israel.
C Emath quoque in terminis ejus, et Tyrus, et
 Sidon :
 assumpserunt quippe sibi sapientiam valde.
 Et ædificavit Tyrus munitionem suam,
 et coacervavit argentum quasi humum, et aurum
 ut lutum platearum.
 Ecce Dominus possidebit ea,
 et percutiet in mari fortitudinem ejus,
 et hæc igni devorabitur.
 Videbit Ascalon et timebit,
 et Gaza, et dolebit nimis,
 et Accaron, quoniam confusa est spes ejus
 Et peribit rex de Gaza,
 et Ascalon non habitabitur,
 Ei sedebit separator in Azoto,
 et disperdam superbiam Philistinorum.
 Et auferam sanguinem ejus de ore ejus.
 et abominationes ejus de medio dentium ejus.
 Et relinquetur etiam ipse Deo nostro,
 et erit quasi dux in Juda,
 et Accaron quasi Jebusæus.
 Et circumdabo domum meam ex his, qui militant
 mihi euntes et revertentes,
 et non transibit ultra super eos exactor : quia
 nunc vidi in oculis meis.
 Exsulta satis, filia Sion,

¹ Phrasis Hebræa, quam retinent Canon Ecclesiæ
 Carcassonensis, et ms. codex Commentariorum
 S. Hieronymi in minores prophetas, qui tam admira-
 bili diligentia exscriptus est, ut totum contextum sa-
 crum minorum prophetarum, quos complectitur,
 prius secundum veritatem Hebraicam, dein secun-
 dum LXX Interpretum translationem, in fronte li-
 brorum representet. Egregium istud exemplar ma-
 nuscriptum ad nos transmissum est e monasterio
 nostro S. Albini Andegavensis, ubi exstat adhuc non

exigua ms. voluminum copia, quæ labores antiquo-
 rum monachorum, ad invidiam prodat oblocuto-
 rum hujus temporis. At ut ad superiora redeamus,
 sensus videtur liquidior in aliis mss. codicibus, le-
 gunt enim : *Et viri baculus in manu ejus præ mul-
 titudine dierum.* Quod minus sapit Hebraicum idioma
 quam, *hic vir, baculus in manu ejus,* etc. Id vero
 juxta proprietatem linguæ Latinæ significat, quod
 unusquisque tenebit baculum in manu sua præ die-
 rum multitudine. MART.

Jubila, filia Jerusalem
 Ecce rex tuus veniet tibi justus, et salvator :
 ipse pauper, et ascendens super asinum, et super
 pullum filium asinæ.
 Et disperdam quadrigam ex Ephraim, et equum de
 Jerusalem,
 et dissipabitur arcus belli.
 Et loquetur pacem gentibus,
 et potestas ejus a mari usque ad mare,
 et a fluminibus usque ad fines terræ.
 Tu quoque in sanguine testamenti tui,
 emisisti vinctos tuos de lacu (*Al. in lacum*), in
 quo non est (*Al. erat*) aqua¹.
 Convertimini ad munitionem vincti spei,
 hodie quoque annuntians duplicia reddam tibi.
 Quoniam extendi mihi Judam quasi arcum,
 implevi Ephraim :
 Et suscitabo filios tuos, Sion, super filios tuos,
 Græcia :
 et ponam te quasi gladium fortium.
 Et Dominus Deus super eos videbitur,
 et exhibit ut fulgur jaculum ejus :
 Et Dominus Deus in tuba canet,
 et vadet in turbine austri.
 Dominus exercituum proteget eos :
 et devorabunt, et subjicient lapidibus fundæ :
 Et bibentes inebriabuntur quasi a vino,
 et replebuntur ut phialæ,
 et quasi cornua altaris.
 Et salvabit eos Dominus Deus eorum in die illa, ut
 gregem populi sui :
 quia lapides sancti elevabuntur super terram ejus.
 Quid enim bonum ejus est, et quid pulchrum ejus,
 nisi frumentum electorum, et vinum germinans
 virgines ?
 (*Cap. X.*) Petite a Domino pluviam in tempore
 serotino,
 et Dominus faciet nives,
 et pluviam imbris dabit eis,
 singulis herbam in agro.
 Quia simulacra locuta sunt inutile,
 et divini viderunt mendacium,
 et somniatores frustra locuti sunt.
 Vane consolabantur :
 idcirco abducti sunt quasi grex :
 affligentur, quia non est eis pastor.
 Super pastores iratus est furor meus,
 et super hircos visitabo ?
 Quia visitavit Dominus exercituum gregem suum,
 domum Juda,
 et posuit eos quasi equum gloriæ suæ in bello.
 Ex ipso angulus,
 ex ipso paxillus,
 ex ipso arcus prælii,
 ex ipso egredietur omnis exactor simul.
 Et erunt quasi fortes conculcantes lutum viarum
 in prælio :
 et bellabunt, quia Dominus cum eis :
 et confundentur ascensores equorum.
 Et confortabo domum Juda,
 et domum Joseph salvabo,
 et convertam eos, quia miserebor eorum :
 Et erunt sicut fuerunt quando non projeceram
 eos :
 ego enim Dominus Deus eorum, et exaudiam
 eos.
 Et erunt quasi fortes Ephraim,
 et lætabitur cor eorum quasi a vino.
 Et filii eorum videbunt, et lætabuntur,
 et exultabit cor eorum in Domino.
 Sibilabo eis, et congregabo illos, quia redemi
 eos :
 et multiplicabo eos sicut ante fuerant multi-

¹ Colbertinus codex Aniciensis legit contrario sensu, *emisisti vinctos tuos in lacum*. Aliquot mss. *consequenter in quo non erat aqua*. MART.

A plicati.
 Et seminabo eos in populis,
 et de longe recordabuntur mei :
 et vivent cum filiis suis, et revertentur.
 Et reducam eos de terra Ægypti,
 et de Assyriis congregabo eos.
 Et ad terram Galaad et Libani adducam eos,
 et non inveniatur eis locus.
 Et transibit in maris freto,
 et percutiet in mari fluctus ;
 Et confundentur omnia profunda fluminis,
 et humiliabitur superbia Assur,
 et sceptrum Ægypti recedet.
 Confortabo eos in Domino,
 et in nomine ejus ambulabunt, dicit Dominus.
 (*Cap. XI.*) Aperi, Libane, portas tuas,
 et comedat ignis cedros tuas.
 Ulula, abies, quia cecidit cedrus.
 quoniam magnifici vastati sunt :
 B Ululate, quercus Basan,
 quoniam succisus est saltus munitus.
 Vox ululatus pastorum,
 quia vastata est magnificentia eorum :
 Vox rugitus leonum,
 quoniam vastata est superbia Jordanis.
 Hæc dicit Dominus Deus meus :
 Pasce pecora occisionis,
 quæ qui possederant, occidebant, et non dole-
 bant,
 et vendebant ea, dicentes :
 Benedictus Dominus,
 divites facti sumus :
 Et pastores eorum non parcebant eis.
 Et ego non parcam ultra super habitantes terram.
 dicit Dominus :
 Ecce ego tradam homines,
 unumquemque in manu proximi sui, et in manu
 regis sui :
 C Et concident terram,
 et non eruam de manu eorum.
 Et pascam pecus occisionis propter hoc,
 o pauperes gregie !
 Et assumpsi mihi duas virgas,
 unam vocavi Decorem,
 et alteram vocavi Funiculum²,
 et pavi gregem.
 Et succidi tres pastores in mense uno
 et contracta est anima mea in eis :
 siquidem anima eorum variavit in me.
 Et dixi : Non pascam vos ;
 quod moritur, moriatur ;
 et quod succiditur, succidatur
 et reliqui devorent unusquisque carnem proximi
 sui.
 Et tuli virgam meam, quæ vocabatur Decus :
 et abscidi eam, ut irritum facerem fœdus meum,
 quod percussi cum omnibus populis.
 Et in irritum deductum est in die illa :
 D et cognoverunt sic pauperes gregis, qui custo-
 diunt mihi,
 quia verbum Domini est.
 Et dixi ad eos :
 Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem
 meam,
 et si non, quiescite.
 Et appenderunt mercedem meam triginta argen-
 teos.
 Et dixit Dominus ad me :
 Projice illud (*Al. illos*) ad statuarium,
 decorum pretium, quod appretiatum sum ab
 eis.
 Et tuli triginta argenteos,
 et projeci illos in domum Domini ad statuarium

² Plurium numero legit S. ipse Interpres in Commentario *Funiculos*. Et Hebraice quoque est, תרמין.

- Et præcidi virgam meam secundam, quæ appellatur Funiculus,
ut dissolverem germanitatem inter Judam et inter Israel.
Et dixit Dominus ad me :
Adbuc sume tibi vasa pastoris stulti.
Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra,
qui derelicta non visitabit,
dispersum non quæret,
et contritum non sanabit,
et id quod stat non enutriet,
et carnes pinguum comedet,
et ungulas eorum dissolvat.
O pastor, et idolum, derelinquens gregem :
gladius super brachium ejus,
et super oculum dextrum ejus :
Brachium ejus ariditate siccabitur,
et oculus dexter ejus tenebrensca obscurabitur.
(Cap. XII.) Onus verbi Domini super Israel.
Dixit Dominus extendens cælum, et fundans terram,
et fingens spiritum hominis in eo.
Ecce ego ponam Jerusalem superliminare crapulæ
omnibus populis in circuitu ;
sed et Juda erit in obsidione contra Jerusalem.
Et erit :
In die illa ponam Jerusalem lapidem oneris
cunctis populis ;
omnes, qui levabunt (Al. levaverunt) eam, concisione lacerabuntur ;
et colligentur adversus eam omnia regna (Al. omnes gentes) terræ.
In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equum in stuporem,
et ascensorem ejus in amentiam :
Et super Domum Juda aperiam oculos meos,
et omnem equum populorum percutiam cæcitate.
Et dicent duces Juda in corde suo :
Confortentur mihi habitatores Jerusalem in Domino exercituum Deo eorum.
In die illa ponam duces Juda sicut caminum ignis in lignis,
et sicut facem¹ ignis in feno :
Et devorabunt ad dexteram et ad sinistram omnes populos in circuitu :
et habitabitur Jerusalem rursus in loco suo in Jerusalem.
Et salvabit Dominus tabernacula Juda sicut in principio :
ut non magnifice gloriatur domus David,
et gloria habitantium Jerusalem contra Judam.
In die illa proteget Dominus habitatores Jerusalem,
et erit qui offenderit ex eis in die illa, quasi David :
Et domus David quasi Dei,
sicut angelus Domini in conspectu eorum².
Et erit in die illa :
quæram contere omnes gentes, quæ veniunt contra Jerusalem.
Et effundam super domum David et super habitatores Jerusalem,
spiritum gratiæ et precum :
Et aspicient ad me, quem confixerunt,
et plangent eum planctu quasi super unigenitum,
et dolebunt super eum, ut doleri solet in morte primogeniti.
In die illa magnus erit planctus in Jerusalem,
sicut planctus Adredemmon in campo Mageddon.
Et planget terra.
- A familiæ et familiæ seorsum ;
Familiæ domus David seorsum,
et mulieres eorum seorsum :
Familiæ domus Nathan seorsum,
et mulieres eorum seorsum :
Familiæ domus Levi seorsum,
et mulieres eorum seorsum :
Familiæ Semei seorsum,
et mulieres eorum seorsum,
Omnes familiæ reliquæ,
familiæ et familiæ seorsum,
et mulieres eorum seorsum.
(Cap. XIII.) In die illa erit fons patens domui David, et habitantibus Jerusalem,
in ablutionem peccatoris et menstruatæ.
Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum,
Disperdam nomina idolorum de terra,
et non memorabuntur ultra :
Et pseudoprophetas³,
et spiritum immundum auferam de terra.
Et erit, cum prophetavit quispiam ultra,
dicent ei pater ejus et mater ejus, qui genuerunt eum :
Non vives : quia mendacium locutus est in nomine Domini,
et configent eum pater ejus et mater ejus, genitores ejus (Al. qui genuerunt eum), cum prophetaverit.
Et erit :
In die illa confundentur prophetæ, unusquisque ex visione sua cum prophetaverit :
nec operientur pallio saccino, ut mentiantur :
Sed dicet : Non sum propheta,
homo agricola ego sum :
quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia mea.
Et dicetur ei :
Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum ?
C Et dicet :
His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me.
Framea suscitare super pastorem ræum,
et super virum coherentem mihi, dicit Dominus exercituum :
Percute pastorem, et dispergentur oves ; et convertam manum meam ad parvulos.
Et erunt in omni terra, dicit Dominus :
partes duæ in ea dispergentur, et deficient ;
et tertia pars relinquetur in ea.
Et ducam tertiam partem per ignem,
et uram eos sicut uritur argentum,
et probabo eos sicut probatur aurum.
Ipse vocabit nomen meum,
et ego exaudiam eum.
Dicam : Populus meus es :
et ipse dicet, Dominus Deus meus.
(Cap. XIV.) Ecce venient (Al. veniunt) dies Domini,
et dividuntur spolia tua in medio tui.
D Et congregabo omnes gentes ad Jerusalem in prælium,
et capietur civitas,
et vastabuntur domus,
et mulieres violabuntur :
Et egredietur media pars civitatis in captivitatem,
et reliquum populi non auferetur ex urbe.
Et egredietur Dominus, et præliabitur contra gentes illas,
sicut præliatus est in die certaminis.
Et stabunt pedes ejus in die illa super montem Olivarum,
qui est contra Jerusalem ad orientem :

¹ Lectum antea, typographi, ut videtur, errore, *facem* pro *facem*.

² Exemplaria Canonis, in conspectu ejus. MART.

³ Vocat vero ἀπλῶς in Commentario *Prophe-
tas* : hocque ipsum nomen odisserens ex Græco :

« Pro *pseudoprophetis*, inquit, in Hebraico absolute leguntur *prophetæ*, id est, נְבִיִּים, qui et ipsi pseudoprophetas significant ; sed tamen et ab ethnicis sacerdotes idolorum vocantur *prophetæ*. »

nons Olivarum ex media parte sui ad A
et occidentem,
audi valde :
mons ad aquilonem ⁊,
ejus ad meridiem.
vallem montium eorum,
njongetur vallis montium usque ad
1 :
ut fugistis a facie terræmotus in diebus
s Juda :

ominus Deus meus, omnesque sancti

illa :
t, sed frigus et gelu.
na, quæ nota est Domino,
que nox :
re vesperi erit lux.

illa :
æ vivæ de Jerusalem :
n ad mare orientale,
earum ad more novissimum,
t in hieme erunt.
us rex super omnem terram :
ominus unus, et erit nomen ejus

omnis terra usque ad desertum,
nmon ad austrum Jerusalem :
t, et habitabit in loco suo,
jamin usque ad locum portæ prioris,
portam angulorum :

naneel usque ad torcularis regie.
t in ea,
a non erit amplius :
Jerusalem segura.

laga, qua percutiet Dominus omnes
æ pugnaverunt adversus Jerusalem :
ro uniuscujusque stantis super pedes

s contabescent in foraminibus suis, C
orum contabescet in ore eorum.
t tumultus Domini magnus in eis :
idet vir manum proximi sui,

ulgati, atque ipse, ut videtur, S. Pater
omment., *medium montis*, pro *mons*.

et conseretur manus ejus super manum proximi
sui.

Sed et Judas pugnabit adversus Jerusalem :
et congregabuntur divitiæ omnium gentium in
circuitu,
aurum, et argentum et vestes multæ satis.

Et sic erit ruina equi et muli,
cameli et asini,
et omnium jumentorum, quæ fuerint in castris
illis,
sicut ruina hæc.

Et omnes qui reliqui fuerint de universis gentibus,
quæ venerint contra Jerusalem,
ascendent ab anno in annum, ut adorent regem
Dominum exercituum,
et celebrent festivitatem tabernaculorum.

Et erit :
qui non ascenderit de familiis terræ ad Jerusalem,
ut adoret regem Dominum exercituum,
non erit super eos imber.

B Quod et si familia Ægypti non ascenderit, et non
venerit :
nec super eos erit,
sed erit ruina, quia percutiet Dominus omnes
gentes,
quæ non ascenderint ad celebrandam festivitatem
tabernaculorum.

Hoc erit peccatum Ægypti,
et hoc peccatum omnium gentium,
quæ non ascenderint ad celebrandam festivitatem
tabernaculorum.

In die illa erit quod super frenum equi est, sanctum
Domino :
et erunt lebetes in domo Domini quasi phialæ
coram altari.

Et erit omnis lebes in Jerusalem et in Juda sancti-
ficatus Domino exercituum :
et venient omnes immolantes, et sument ex eis,
et coquent in eis :
et non erit mercator ultra in domo Domini ex er-
cituum in die illo.

Certe in archetypo quoque Hebræo est שבלים, *me-
dium montis*.

Explicit liber Zachariæ prophetæ.

INCIPIT

LIBER MALACHIÆ PROPHETÆ.

us verbi Domini ad Israel in manu Ma-

dic it Dominus ;
t : in quo dilexisti nos ?
r erat Esau Jacob, dicit Dominus
Jacob, Esau autem odio habui ?
ntes ejus in solitudinem,
tatem ejus in dracones deserti.
erit Idumæa : Destructi sumus,
entes ædificabimus, quæ destructa sunt
ominus exercituum :
bunt, et ego destruam :
ntur termini impietatis,
is cui iratus est Dominus usque in æter-
stri videbunt :
icetis :
r Dominus super terminum Israel.

D Filius honorat patrem,
et servus dominum suum :
Si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus ?
et si Dominus ego sum, ubi est timor meus ?
dicit Dominus exercituum :
Ad vos, o sacerdotes, qui despicitis nomen meum,
et dixistis : in quo despeximus nomen tuum ?
Offertis super altare meum panem pollutum,
et dicitis : In quo polluimus te ?
In eo quod dicitis :
Mensa Domini despecta est.
Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum
est ?
et offeratis claudum, et languidum, nonne malum
est ?
Offer illud duci tuo, si placuerit ei,
aut si susceperit faciem tuam, dicit Dominus
exercituum.

- Et nunc deprecamini vultum Dei, ut misereatur A
vestri.
(de manu enim vestra factum est hoc),
si quomodo suscipiat facies vestras, dicit Dominus
exercituum.
- Quis est in vobis, qui claudat ostia,
et incendat altare meum gratuito?
Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus
exercituum :
et munus non suscipiam de manu vestra.
- Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est
nomen meum in gentibus :
et in omni loco sacrificatur et offertur nomini
meo oblatio munda,
quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit
Dominus exercituum.
- Et vos polluistis illud in eo quod dicitis :
Mensa Domini contaminata est :
et quod superponitur, contemptibile est, cum igne
qui illud devorat.
- Et dixistis : Ecce de labore,
et exsufflastis illud, dicit Dominus exercituum ;
Et intulistis de rapinis claudum, et languidum,
et intulistis munus :
Numquid suscipiam illud de manu vestra ? dicit
Dominus.
- Maledictus dolosus,
qui habet in grege suo masculum, et votum fa-
ciens immolat debile Domino :
Quia rex magnus ego, dicit Dominus exercituum,
et nomen meum horribile in gentibus.
(Cap. II.) Et nunc ad vos mandatum hoc, o sacer-
dotes,
Si nolueritis audire, et si nolueritis ponere super
cor,
ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exer-
citus :
Mittam in vos egestatem,
et maledicam benedictionibus vestris,
et maledicam illis ;
quoniam non posuistis super cor.
Ecce ego projiciam vobis brachium,
et dispergam super vultum vestrum
stercus solemnitatum vestrarum,
et assumet vos secum.
- Et scietis quia misi ad vos mandatum istud,
ut esset pactum meum cum Levi, dicit Dominus
exercituum.
Pactum meum fuit cum eo vitæ et pacis :
et dedi ei timorem, et timuit me,
et a facie nominis mei pavebat.
- Lex veritatis fuit in ore ejus,
et iniquitas non est inventa in labiis ejus :
In pace et in æquitate ambulavit mecum,
et multos avertit ab iniquitate.
- Labia enim sacerdotis custodient scientiam,
et legem requirent ex ore ejus :
quia angelus Domini exercituum est.
- Vos autem recessistis de via,
et scandalizastis plurimos in lege :
Irritum fecistis pactum Levi,
dicit Dominus exercituum.
- Propter quod et ego dedi vos contemptibiles, et hu-
miles omnibus populis,
sicut non servastis vias meas,
et accepistis faciem in lege.
- Numquid non pater unus omnium nostrum ?
Numquid non Deus unus creavit nos ?
Quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem
suum,
violans pactum patrum nostrorum ?
Transgressus est Juda,
- et abominatio facta est in Israel et in Jerusalem
Quia contaminavit Judas sanctificationem Domini,
quam dilexit :
et habuit filiam dei alieni.
- Disperdet Dominus virum qui fecerit hoc, magi-
strum et discipulum de tabernaculis Jacob,
et offerentem munus Domino exercituum.
- Et hoc rursum fecistis.
operiebatis lacrymis altare Domini, fletu, et ma-
gitu²,
ita ut ultra non respiciam ad sacrificium,
nec accipiam placabile quid de manu vestra.
- Et dixistis : Quam ob causam ?
quia Dominus testificatus est inter te,
et uxorem pubertatis tuæ, quam tu despexisti :
et hæc particeps tua, et uxor fœderis tui.
- Nonne unus fecit,
et residuum spiritus ejus est ?
Et quid unus quærit nisi semen Dei ?
- B Custodite ergo spiritum vestrum,
et uxorem adolescentiæ tuæ noli despiciere.
- Cum odio habueris, dimitte,
dicit Dominus Deus Israel :
Operiet autem iniquitas vestimentum ejus,
dicit Dominus exercituum ;
Custodite spiritum vestrum,
et nolite despiciere.
- Laborare fecistis Dominum in sermonibus vestris,
et dixistis : In quo eum fecimus laborare ?
In eo cum diceretis (Al. quod dicitis) :
Omnis qui facit malum, bonus est in conspectu
Domini, et tales ei placent :
aut certe ubi est Deus judicii ?
(Cap. III.) Ecce ego mitto angelum meum,
et præparabit viam ante faciem meam.
- Et statim veniet ad templum suum Dominator,
quem vos quæritis :
et angelus testamenti, quem vos vultis.
- C Ecce venit, dicit Dominus exercituum :
et quis poterit cogitare diem adventus ejus,
et quis stabit ad videndum eum ?
Ipse enim quasi ignis conflans,
et quasi herba fullonum :
Et sedebit conflans, et emundans (Al. add. quasi)
argentum,
et purgabit filios Levi,
et colabit eos quasi aurum et quasi argentum,
et erunt Domino offerentes sacrificia in justitia.
- Et placebit Domino sacrificium Juda et Jerusalem,
sicut dies sæculi, et sicut anni antiqui :
Et accedam ad vos in iudicio,
et ero testis velox maleficis, et adulteris, et per-
juris,
et qui calumniantur mercedem mercenarii,
viduas, et pupillos,
et opprimunt peregrinum,
nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum.
- D Ego enim Dominus, et non mutor :
et vos filii Jacob non estis consumpti.
- A diebus enim patrum vestrorum recessistis a le-
gitimis meis,
et non custodistis :
Revertimini ad me,
et revertar ad vos, dicit Dominus exercituum.
- Et dixistis : In quo revertemur ?
Si affliget homo Deum,
quia vos configitis me ?
Et dixistis : In quo confiximus te ?
In decimis, et in primitivis.
- Et in penuria vos maledicti, estis
et vos me confixistis, gens tota.
Inferte omnem decimam in horreum, et sit cibus

¹ In Commentariis incipit ab hoc versu alterum
caput : a qua tamen divisione textus alii originales
dissentiant.

² Al. *gemitu* : in Hebræo est, אַנְקָה, quod quidem
plus quam gemitum sonat, ac proprie est clamor
intermorientis, seu fremitus.

in domo mea,
 et probate me super hoc, dicit Dominus :
 Si non aperuero vobis cataractas cœli,
 et effudero vobis benedictionem usque ad abundantiam,
 Et increpabo pro vobis devorantem, et non corrumpet fructum terræ vestræ :
 nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum.
 Et beatos vos dicent omnes gentes :
 eritis enim vos terra desiderabilis, dicit Dominus exercituum.
 Invaluerunt super me verba vestra, dicit Dominus.
 Et dixistis :
 Quid locuti sumus contra te ?
 Dixistis :
 Vanus est, qui servit Deo :
 Et quod emolumentum quia custodivimus præcepta ejus,
 et quia ambulavimus tristes coram Domino exercituum ?
 Ergo nunc beatos dicimus arrogantes :
 siquidem ædificati sunt facientes impietatem ;
 et tentaverunt Deum, et salvi facti sunt.
 Tunc locuti sunt timentes Dominum (*Al.* Deum unusquisque cum proximo suo :
 Et attendit Dominus, et audivit :
 et scriptus est liber monumenti coram eo timentibus Dominum,
 et cogitantibus nomen ejus.
 Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die qua

A . ego facio, in peculium :
 parcam eis, sicut parcat vir filio suo servienti sibi.
 Et convertamini, et videbitis quid sit inter justum et impium.
 et inter servientem Deo, et non servientem ei.
 (*Cap. IV.*) Ecce enim dies veniet succensa quasi caminus :
 et erunt omnes superbi, et omnes facientes impietatem, stipula :
 Et inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum,
 quæ non relinquet eis radicem et germen.
 Et orientur vobis timentibus nomen meum Sol justitiæ,
 et sanitas in pennis ejus :
 et egrediemini, et salietis sicut vituli de armento.
 Et calcabitis impios, cum fuerint cinis sub planta pedum vestrorum,
 in die qua ego facio, dicit Dominus exercituum.
 Mementote legis Mosi, servi mei,
 quam mandavi ei in Horeb ad omnem Israel, præcepta et judicia.
 Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam,
 antequam veniat dies Domini magnus, et horribilis.
 Et convertet cor patrum ad filios,
 et cor filiorum ad patres eorum :
 Ne forte veniam,
 et percutiam terram anathemate.

Explicit liber Matathie prophetæ

S. EUSEBII HIERONYMI

STRIDODENSIS PRESBYTERI

DIVINÆ BIBLIOTHECÆ

PARS PRIMA.

ORDO TERTIUS, HAGIOGRAPHORUM.

PRÆFATIO S. HIERONYMI IN LIBRUM JOB.

Cogor per singulos Scripturæ divinæ ¹ libros ad-versariorum respondere maledictis : qui interpretationem meam, reprehensionem Septuaginta in-

¹ Jobi librum, ut et sequentem Estheræ cum altero Palatino-Vaticano. contulimus, qui numero 24 prænotatur, et totus majusculis, ut vocant, litteris exaratus, tantam et vetustatis et probæ notæ præ se fert speciem, ut si Veronensem excipias, qui libros Regum exhibet, ex omnibus fere, quos vidi, aliis Bibliorum codicibus principem locum obtinere possit. Hinc eum et paulo religiosius trac-

terpretum criminantur : quasi non et apud Græcos Aquila, Symmachus, et Theodotio, vel verbum e verbo, vel sensum e sensu, vel ex utroque ² com-

tamus, quam cæteros, ut levioris etiam interdum momenti variantes lectiones, aut mendosas quoque adnotare non omittamus.

² Palatinus ms. *in Scripturam divinam.*

³ Idem ms. *et Theodotio vel verbo, vel sensu, vel ex utroque, etc., quod tamen improbarim. Paule quoque post, Testamenti habet pro Instrumenti.*